

PROGRAMMA VRIJETIJDSECONOMIE GEMEENTE MOERDIJK

Januari 2026

 MOERDIJK

Foto Marc Bolsius

INHOUD

1 Inleiding	3	4.3 Strategielijn 2. Leefbare en levendige gemeente	27
1.1 Aanleiding	4	4.4 Strategielijn 3. Sterke samenwerking en organisatiekracht	31
1.2 Een stukje historie	5	5 Uitvoeringsplan	33
1.3 De maatschappelijke waarde van de vrijetijdseconomie	6	5.1 Uitvoeringsplan	34
1.4 Proces en leeswijzer	7	6 Bijlagen	37
2 Context	8	6.1 Het Leefstijlvinder Model	38
2.1 Huidig aanbod1)	9	6.2 Bezoekers van Willemstad	39
2.2 Doelgroepenanalyse	10	6.3 Resultaten inwonersenquête	42
2.3 Inwonersenquête	14	6.4 Input eerste ondernemerssessie	50
3 Perspectief	16	6.5 Input ambtelijke sessies	51
3.1 Trends en ontwikkelingen	17	6.6 Documentennotitie	53
3.2 Ontwikkelingen in de gemeente	19	6.7 Brede Welvaart	54
3.3 Belangrijkste opgaven	20		
4 Visie 2040	21		
4.1 Vrijetijdseconomie in 2040	22		
4.2 Strategielijn 1. Divers toeristisch-recreatief aanbod	24		

1

Inleiding

Foto: ©Marc Bolsius

1.1 AANLEIDING

Aanleiding

De gemeente Moerdijk, bestaande uit elf kernen, is een uitgestrekte en levendige gemeente in West-Brabant. Bezoekers worden onder meer aangetrokken naar Willemstad en Klundert door het cultureel en militair erfgoed in deze vestingsteden. Maar ook het karakteristieke landschap van het buitengebied is belangrijk voor toerisme en recreatie. Er is de afgelopen jaren dan ook hard gewerkt aan en mét de sector en het toeristisch werkveld is groeiende. De basis is op orde gebracht. Daarnaast zijn er op regionaal vlak ook diverse ontwikkelingen om de toeristische samenwerking te versterken. Daarom is het nu tijd om verder vooruit te kijken. Welke richting willen we op en welke ontwikkelingen passen binnen deze koers? Om dit soort zaken te onderzoeken en vast te stellen, is er behoefte aan een Programma Vrijetijdseconomie voor de gemeente. Dit Programma Vrijetijdseconomie geeft antwoord op de invulling van toerisme en recreatie in de gemeente Moerdijk.

Gezamenlijk optrekken met Centrumvisie Willemstad

Parallel aan het opstellen van dit Programma is gewerkt aan het opstellen van de Centrumvisie Willemstad. Enkele sessies zijn gezamenlijk georganiseerd. Dit omdat de vrijetijdseconomie en Willemstad onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. We wilden stakeholders niet overvragen en tegelijkertijd is het belangrijk dat de centrumvisie van Willemstad en dit Programma op elkaar aansluiten en elkaar versterken. Er is in 2024 al een Centrumvisie voor Klundert opgesteld.

De vrijetijdseconomie van gemeente Moerdijk

De vrijetijdseconomie (VTE) is het geheel aan toeristisch-recreatieve activiteiten door bezoekers van buiten de gemeente en bezoekers van binnen de gemeente.

- Het gaat dus over **toerisme**: (internationale) bezoekers of toeristen van buiten de gemeente die in de gemeente Moerdijk overnachten of een aanzienlijk deel van hun vrije tijd doorbrengen in de gemeente, zoals riviercruisetouristen. Deze groep kan overnachten in de gemeente, maar het kan hier ook enkel om een toeristisch dagbezoek gaan.
- Onder de vrijetijdseconomie valt ook **recreatie**. Inwoners uit de gemeente Moerdijk die een activiteit ondernemen in hun vrije tijd (recreëren), maar ook inwoners uit de regio. Denk hierbij aan het maken van een wandeling, een bezoek aan een museum, een bezoekje aan horeca of recreatief winkelen.
- Reguliere activiteiten in de vrije tijd, zoals sporten of deelnemen in het verenigingsleven, vallen niet onder de definitie van de vrijetijdseconomie.

In de praktijk is het onderscheid tussen recreatie en toerisme niet altijd duidelijk te maken, want verblijfstoeristen maken gebruik van voorzieningen voor inwoners en andersom. Een integrale benadering op de vrijetijdseconomie is daarom van belang in dit programma.

1.2 EEN STUKJE HISTORIE

De geschiedenis van de gemeente Moerdijk is er één van water, veen en vestingwerken, waarin een verschil is op te merken tussen de ontwikkeling van het oostelijke en het westelijke deel van de gemeente, zeker in relatie tot de ontwikkeling van het toerisme in de gemeente.

Ontwikkeling van de industrie

Al in de middeleeuwen werd in dit gebied turf gewonnen uit de moerassen. Deze veenmoerassen, vaak overstroomd door de zee, leverden niet alleen brandstof, maar ook zout. De combinatie van deze activiteiten en de noodzaak om het land te beschermen tegen het water, leidde tot de aanleg van dijken. Zo ontstond de naam “Moerdijk”: een dijk om de moer. Het dorp Moerdijk ontwikkelde zich toen als belangrijk knooppunt aan het Hollands Diep. Door de ligging aan het water werd het een belangrijke plek voor handel en scheepvaart. In 1968 werd het Haven- en Industriegebied Moerdijk aangelegd voor bedrijven in de chemische en zware industrie. Tot op heden wordt dit gebied voor de industrie gebruikt.

Stelling van Willemstad

Waar in het oosten van de gemeente de industrie ontwikkelt, zijn in het westelijke deel andere verhalen te vertellen. Het belangrijkste verhaal in dit deel van de gemeente Moerdijk is de Stelling van Willemstad. In opdracht van Willem van Oranje werd de stervormige vesting Willemstad in de zestiende eeuw aangelegd om Holland te beschermen tegen de Spaanse troepen en marine. Die vesting werd toen nog Ruigenhil genoemd. Samen met de vesting Klundert en de omliggende forten en polders, vormde dit de uiteindelijke Stelling van Willemstad. Ruigenhil is nu nog steeds de naam van de omliggende polder. Klundert ontving al eerder stadsrechten, in 1357, en groeide uit tot een welvarend stadje door

haar ligging aan het water en vruchtbare landbouwgronden. In 1970 werd Willemstad vanwege de vestingstructuur en historische waarde benoemd tot rijksbeschermd stadsgezicht. Deze cultuurhistorie maakt dat Willemstad en Klundert vandaag de dag aantrekkelijke plekken zijn om te bezoeken.

Suikerindustrie in Zevenbergen

Zevenbergen is de derde (voormalige) vestingstad in de gemeente. Het had een belangrijke rol in de suikerindustrie. In 1858 vestigde de eerste suikerfabriek van Nederland zich in het stadje. Het suikerverhaal van Zevenbergen kwam op gang toen fabriekseigenaren gratis zaad en mest uitgaven aan lokale boeren zodat zij onbepakt konden telen zonder kosten. Toen de graanprijs rond 1930 daalde werd de suikerbiet echt interessant. Op dat moment kende Zevenbergen vier suikerfabrieken en was het de suikerstad van West-Brabant. Inmiddels is het stadje door de economische activiteiten uitgegroeid tot een regionale plaats met horeca, winkels en evenementen, waar de suikerindustrie nog steeds zichtbaar is.

Ontwikkeling van gemeente Moerdijk

De huidige gemeente Moerdijk ontstond in 1997 uit een fusie van de gemeenten Zevenbergen, Klundert, Willemstad, Fijnaart/Heijningen en Standdaarbuiten. Dit werd een jaar de gemeente Zevenbergen genoemd, waarna het in 1998 aangepast werd naar de gemeente Moerdijk. De fusie van de gemeenten creëerde een gebied van vestingsteden, agrarische dorpen en industriële kernen. De gemeente Moerdijk heeft haar eigen toeristische trekkers, maar positioneert zich ook in de bredere ontwikkeling van West-Brabant. Zodat de gemeente en de regio zich ontwikkelen tot een aantrekkelijke bestemming voor leisure toeristen en zakelijke toeristen.

1.3 DE MAATSCHAPPELIJKE WAARDE VAN DE VRIJETIJDSECONOMIE

De vrijetijdseconomie is in de huidige maatschappij niet langer een doel op zich, maar wordt steeds vaker ingezet als een middel om bredere maatschappelijke doelen te behalen.

De vrijetijdseconomie levert een grote bijdrage aan het Bruto Nationaal Product, maar misschien nog wel belangrijker is de bijdrage die de vrijetijdseconomie levert aan ons **Bruto Nationaal Geluk**. Een kwart van onze tijd bestaat uit vrije tijd (bron: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2020). Mensen hebben een vakantie of (mid)dagje uit af en toe nodig om de dagelijkse drukte achter zich te laten en weer even op te laden. De ene doet dat door met vrienden naar een festival te gaan en de ander door een wandeling in de natuur te maken. Vrijtijdsbesteding vergroot de kwaliteit van het leven en maakt mensen gelukkiger.

De vrijetijdseconomie is bij uitstek een goed middel voor het op peil houden van het **voorzieningenniveau**. Met name in kleinere dorpen en stadjes zien we de afgelopen jaren namelijk een grote afname van voorzieningen, zoals supermarkten en andere detailhandel. De vrijetijdseconomie kan zorgen voor een groter draagvlak voor dergelijke voorzieningen. Zo kan de Jumbo in vesting Willemstad bestaan door toerisme terwijl ook inwoners gebruikmaken van de aanwezigheid van deze winkel. Daarbij helpen voorzieningen elkaar. Een bezoek aan de supermarkt zorgt ook voor aanloop bij andere winkels in het centrum. Op deze manier hebben inwoners profijt van de voorzieningen die toerisme met zich meebrengt.

Cultuur en erfgoed zijn vaak bepalend voor de identiteit en het imago van een regio. Door herbestemming van erfgoed met een toeristisch-recreatieve

PROGRAMMA VTE GEMEENTE MOERDIJK

functie of door inkomsten uit de vrijetijdseconomie te benutten voor instandhouding en restauratie van cultuur en (immaterieel) erfgoed kan de vrijetijdseconomie een belangrijke bijdrage leveren aan het **behouden en/of versterken van cultuur en erfgoed**.

Ook speelt de vrijetijdseconomie een belangrijke rol in het **behouden en waar mogelijk ontwikkelen van de natuur en landschap in het buitengebied**. Toeristen waarderen het (agrarische) culturele landschap, inclusief erfgoed. In veel regio's is het besef gekomen dat ze afhankelijk zijn van kwalitatief mooie natuur en is dit belang verstevigd door de transitie van het buitengebied. Daarom is er meer aandacht voor natuurbehoud en -ontwikkeling en het spreiden van bezoekers. De vrijetijdseconomie biedt kansen voor bijvoorbeeld boerenbedrijven, waar het een vorm van extra inkomsten betekent. Mits landschapsgebieden goed ontsloten zijn, bijv. met routes en knooppunten, wordt de druk op kwetsbare natuur verlaagd en ontstaan er mogelijkheden voor nieuwe natuurontwikkelingen. Dit geldt ook voor waterrecreatie en vaarwegen.

Toeristisch-recreatieve voorzieningen maken een gebied aantrekkelijker voor **een bredere diversiteit aan mensen**, zowel om te wonen als om te werken. De vrijetijdseconomie vergroot niet alleen de werkgelegenheid, maar creëert ook een dynamische en levendige gemeenschap en een gebalanceerde demografie. In vergrijzende gemeenten, zoals Moerdijk, kan de vrijetijdseconomie dus een belangrijke rol spelen om de leefbaarheid te vergroten en een gebied aantrekkelijker te maken voor verschillende leefstijlprofielen (waaronder ook jongere doelgroepen). Te allen tijde is het hierbij belangrijk om oog te houden voor de balans tussen leefbaarheid en levendigheid.

1.4 PROCES EN LEESWIJZER

Proces

Dit Programma Vrijetijdseconomie is opgesteld in samenwerking met ondernemers, toeristische organisaties, inwoners en andere betrokkenen. Als gemeente opereer je immers in een speelveld met verschillende actoren die allemaal verschillende belangen hebben bij de toeristische sector.

Allereerst vond een schouw door de gemeente plaats en is eerste input opgehaald bij de toeristische ondernemers tijdens de voorjaarsbijeenkomst in april 2025. Daarnaast zijn er diverse gesprekken gevoerd met ambtenaren en de portefeuillehouder. Vervolgens is de huidige situatie in beeld gebracht. Hierbij is gebruik gemaakt van bestaande beleidstukken en onderzoeken, aangevuld met expertise van Ginder. Hierin zijn ook de resultaten van de inwonersenquête meegenomen, welke in april 2025 heeft uitgestaan. Begin juli 2025 is met een vertegenwoordiging uit Willemstad gesproken over toerisme in Willemstad. Deze inzichten dragen bij aan het vormen van een beeld van de toekomst van toerisme in Willemstad. Eind september 2025 heeft een brede bijeenkomst plaatsgevonden om de inzichten te verrijken en de eerste ideeën van het Programma te bespreken. Deze inzichten en de uitgangspunten van het Programma zijn vervolgens besproken tijdens een werksessie met ambtenaren.

Leeswijzer

In dit rapport werken we toe naar het Programma Vrijetijdseconomie voor de gemeente Moerdijk. Allereerst gaan we in op de context die de basis heeft gevormd voor dit Programma. Dit is in **hoofdstuk 2** beschreven, met onder andere het huidige aanbod, de doelgroep analyse en de uitkomsten van de inwonersenquête. In **hoofdstuk 3** wordt het perspectief voor de toekomst beschreven, waar wordt ingegaan op belangrijke trends en ontwikkelingen, opgaven en uitdagingen voor gemeente Moerdijk. In **hoofdstuk 4** wordt de visie op vrijetijdseconomie voor gemeente Moerdijk in 2040 beschreven. Deze visie wordt in **hoofdstuk 5** geconcretiseerd met een uitvoeringsplan. Het rapport sluit af met de bijlagen in **hoofdstuk 6**.

2

Context

2.1 HUIDIG AANBOD

Dagrecreatief aanbod

Buitenrecreatie

- › Wandelen en fietsen in de omgeving is de grootste vorm van dagrecreatie op het gebied van aantal bezoeken: bijna 1 miljoen recreatieve wandel- en fietsbezoeken door inwoners en recreanten uit de eigen gemeente en daarbuiten.
- › Gemeente Moerdijk heeft 628 km aan fietspaden en zo'n 95 km aan wandelpaden, die beiden onderdeel zijn van het routenetwerk (*bron: Monitor Toerisme en Recreatie Moerdijk*).

Attracties en bezienswaardigheden

- › De grootste groep aanbieders in gemeente Moerdijk valt onder deze categorie. Deze groep bestaat voornamelijk uit bezienswaardigheden, stadswandelingen en monumenten in Willemstad en Klundert.
- › Fort Sabina en Fort de Hel trekken veel bezoekers. Fort Sabina organiseert naast haar rondleidingen ook voorstellingen die vele bezoekers trekken.
- › Er zijn jaarlijks 23 evenementen met meer dan 1.000 bezoekers in de gemeente Moerdijk (*bron: Monitor Toerisme en Recreatie Moerdijk*).

Sportieve leisure

- › Gemeente Moerdijk heeft een waterrijk karakter, wat ook terugkomt in het aantal verhuuraanbieders van watersport. Er zijn 7 jachthavens en 3 watersport verhuurders.
- › Daarnaast zijn er relatief veel (buiten)zwembaden in de gemeente. Ter vergelijking met het gemiddelde in Nederland ligt dit hoger. In de gemeente Moerdijk zijn er namelijk 3,3 zwembaden per 25.000 inwoners, terwijl dit in de meeste gemeenten op maximaal 2 zwembaden per 25.000 inwoners ligt (*bron: Database SportAanbod*).

Cultuur en musea

- › Theater de Schuur en het Bezoekerscentrum Mauritshuis trekken een redelijk aantal bezoekers. Verder is er voornamelijk kleinschalig cultureel aanbod zoals lokale en regionale musea en heemkunde-activiteiten.

Verblijfsaanbod

- › Het verblijfsaanbod in de gemeente Moerdijk is verdeeld over 26 aanbieders, met een totaal van 1.882 eenheden. Het totaal aantal slaapplekken in de gemeente is (incl. jachthavens) ruim 6.500.
- › Het aandeel eenheden is het grootst in de 7 jachthavens, met ook de meeste slaapplekken, namelijk 5.443 slaapplekken. Hier zijn jaarlijks bijna 19.000 personenovernachtingen op passanten ligplaatsen. Een groot deel van de eenheden zijn echter verhuurd als vaste ligplaatsen. Deze plaatsen zijn maar beperkt beschikbaar voor toeristische overnachtingen, omdat deze voor het hele jaar gehuurd worden door een eigenaar, die vaak in de buurt woont en de boot daar langere tijd stalt. Overnachtingen door riviercruisetoerisme is hier niet in meegenomen.
- › De meeste verblijfsaanbieders zitten in de hotel- en B&B sector, met voornamelijk kleinschalig aanbod.
- › Er zijn weinig vakantieparken, campings en camperplaatsen. De bedrijven die er zijn, hebben een kleinschalige opzet.

Werkgelegenheid

- › In 2023 waren er 1.030 banen in de vrijetijdseconomie in de gemeente Moerdijk.
- › De toeristische werkgelegenheid ten opzichte van de totale werkgelegenheid is 4,5% (nationaal is dat 6,6%).
- › De toename van de landelijke werkgelegenheid is niet terug te zien in de toeristische werkgelegenheid, mede door de coronacrisis. Het aantal banen is inmiddels wel weer op niveau van 2019.

Aantal bezoekers

- › In totaal bezoeken jaarlijks 609.000 unieke bezoekers de Stelling van Willemstad (Willemstad, Klundert en de forten). Dit is daarmee het toeristisch hart van het gebied (*bron: Resono Data*).

2.2 DOELGROEPANALYSE

De eigen inwoners

Inwoners uit de eigen omgeving vormen doorgaans de belangrijkste doelgroepen voor toeristisch- recreatieve activiteiten. Het is daarom wenselijk om het recreatieve aanbod (grotendeels) aan te laten sluiten bij de leefstijlen van de inwoners uit de gemeente. In de onderstaande tabel is de verdeling in leefstijlen van de inwoners van gemeente Moerdijk, Willemstad, Klundert en Zevenbergen, de regio West-Brabant West en Nederland weergegeven. De wensen en behoefte van de verschillende leefstijlen is op de volgende pagina beschreven. Meer informatie over de leefstijlen is te vinden in Bijlage 1. Wanneer we naar de leefstijlen van de inwoners kijken valt het volgende op:

- De dominante leefstijl onder inwoners in de gemeente Moerdijk is **Rustzoekers**. Dit komt overeen met de inwoners van Zevenbergen en de regio. In Nederland staat deze leefstijl op de tweede plek; de plezierzoeker is hier dominant. **Plezierzoekers** komen in gemeente Moerdijk relatief weinig voor.

- Verbindingszoekers** bevatten ook een groter percentage van gemeente Moerdijk en de regio dan in Nederland. In Willemstad zijn er juist minder harmoniezoekers dan in Nederland.
- Ondergeschikt aan de leefstijlen in Nederland, zijn de **Avontuurzoekers**. Zij zijn minder goed vertegenwoordigd in de gemeente Moerdijk. Het huidige aanbod past dan ook minder goed bij deze doelgroep.

Inwoners Willemstad, Klundert en Zevenbergen

Ondanks dat de grotere steden onderdeel zijn van de gemeente Moerdijk, zijn er toch duidelijke verschillen te zien in de verdeling in leefstijlen van inwoners. Plezierzoekers zijn dominant in Willemstad en Klundert, maar komen in gemeente Moerdijk en Zevenbergen minder voor. De andere dorpen in de gemeente bevatten dus ook minder plezierzoekers. Rustzoekers komen minder vaak voor in Willemstad, maar zijn dominant in gemeente Moerdijk en Zevenbergen. Het is dus duidelijk dat er veel verschillen bestaan tussen de verschillende steden en dorpen in gemeente Moerdijk.

Verdeling leefstijlen inwoners gemeente Moerdijk, grotere steden, regio en Nederland

Leefstijlen	Gem. Moerdijk	Willemstad	Klundert	Zevenbergen	West-Brabant West	Nederland
Avontuurzoekers	4,8%	5,7%	4,6%	5,7%	5,6%	11,3%
Plezierzoekers	14,1%	19,7%	20,7%	13,3%	14,5%	18,2%
Harmoniezoekers	15,8%	12,2%	13,9%	15,0%	15,6%	11,9%
Verbindingszoekers	15,7%	16,7%	18,2%	16,0%	16,1%	12,5%
Rustzoekers	22,8%	14,7%	20,3%	22,4%	22,2%	17,2%
Inzichtzoekers	12,3%	14,7%	10,3%	13,1%	12,4%	13,2%
Stijlzoekers	14,6%	16,4%	12,0%	14,5%	14,5%	15,6%

Bron: Leefstijlvinder

2.2 DOELGROEPANALYSE

Bezoekers in de gemeente

Als onderdeel van de monitor die eind 2024 is afgerond, is een bezoekersonderzoek van de gemeente Moerdijk uitgevoerd. Deze uitkomsten zijn niet één op één te linken aan de leefstijlen, maar geven wel een indicatie van de gemiddelde dag- en verblijfsbezoeker van de gemeente Moerdijk. De reden voor bezoek aan de gemeente is voornamelijk om te wandelen en fietsen. De routes om dit te doen worden dan ook sterk gewaardeerd, net zoals de natuur en de erfgoedlocaties. Bijzonder veel overnachtingen vinden plaats in jachthavens, mede doordat het aandeel jachthavens groot is in vergelijking met ander verblijfsaanbod. De bezoeker van zowel Willemstad als de gehele gemeente Moerdijk is gemiddeld boven de 55 jaar en voornamelijk gericht op een bezoek aan één van de kernen, wandelen en fietsen en het cultuur en erfgoed. Dit sluit aan op de **Verbindingszoekers** en de **Rustzoeker**. Leefstijlen die ook dominant zijn onder inwoners van de gemeente Moerdijk én de regio.

Aansluiting van het aanbod op de leefstijlen

Met het huidige toeristisch-recreatieve aanbod van Moerdijk wordt al redelijk goed aangesloten op de wensen en behoeften van de leefstijlen.

- › Het dagrecreatieve aanbod bestaat voornamelijk uit erfgoed en monumenten (in Willemstad en Klundert) en natuur met routestructuren daarbuiten. Dit sluit goed aan op de **Rustzoeker** en **Verbindingszoeker**. Rustzoekers willen, zoals de naam al doet vermoeden, graag tot rust komen zonder al te veel gedoe. Fietsen, wandelen of varen in de natuur of een rondje door de vesting zullen zij

graag doen in de gemeente Moerdijk. Verbindingszoekers genieten ervan te wandelen of fietsen in de natuur, alleen of met familie of vrienden. Daarnaast bezoeken ze graag een culturele instelling met een authentieke sfeer.

- › Het huidige aanbod in de hele gemeente sluit momenteel nog niet goed aan op de wensen en behoeften van **Plezierzoekers**. Wanneer we kijken naar Willemstad en Zevenbergen zien we dat de horeca aansluit op de wensen van de Plezierzoekers. In de rest van de gemeente is er nog beperkt aanbod, wat een aandachtspunt is, aangezien dit de dominante leefstijl is in Willemstad, Klundert en heel Nederland. Hier ligt dus nog een kans voor mogelijke nieuwe ontwikkelingen.
- › Het verblijfsrecreatieve aanbod in Moerdijk bestaat, naast de jachthavens, vooral uit hotels en B&B's. Dit sluit goed aan op de wensen van de **Verbindingszoeker** of **Inzichtzoeker**. De toekomstige verblijfsontwikkeling, het vakantiepark buiten Willemstad, zal juist erg goed aansluiten bij de **Harmoniezoeker**. Dit zijn hartelijke mensen wiens vakantie voornamelijk gefocust is op het gezin. Ze overnachten graag op een camping of vakantiepark waar de kinderen hun gang kunnen gaan en er voor iedereen wat te doen is.

2.2 DOELGROEPANALYSE

Conclusie doelgroepenanalyse

Er zijn een aantal kansrijke leefstijlen te onderscheiden voor de gemeente Moerdijk. Dit zijn de belangrijkste doelgroepen voor de gemeente, waarbij er altijd ruimte blijft voor unieke initiatieven die bijdragen aan het versterken van de diversiteit van het aanbod.

- › **Rustzoekers:** de dominante doelgroep onder inwoners van gemeente Moerdijk én de doelgroep passend bij de bezoekers van de gemeente. Zowel het dagrecreatief aanbod als de verblijfsaccommodaties sluiten goed aan op de wensen van Rustzoekers. Dit is dan ook een belangrijke doelgroep voor toerisme en recreatie in gemeente Moerdijk.
- › **Verbindingszoekers** zijn ook sterk aanwezig onder inwoners van gemeente Moerdijk en regio en worden aangetrokken tot het aanwezige aanbod dagrecreatie. Wandelen en fietsen in de natuur en cultuur en erfgoed bezoeken in de kernen zijn favoriete uitstapjes onder Verbindingszoekers, waarna ze overnachten in één van de hotels of Bed & Breakfasts.
- › **Harmoniezoekers** zijn een kansrijke doelgroep voor toerisme en recreatie in de gemeente. Ook deze groep is aanwezig onder inwoners van Moerdijk. Er is momenteel nog beperkt dagrecreatief aanbod voor deze doelgroep, dus hier liggen nog kansrijke ontwikkelmogelijkheden.
- › Het dag- en verblijfsaanbod sluit goed aan bij de wensen van **Inzichtzoekers**. Het is echter nog niet een bezoeker die vaak naar de gemeente Moerdijk komt om te recreëren. Het aantrekken van deze doelgroep naar de regio is een kans, gezien de goede aansluiting op het aanbod. Inzichtzoekers bezoeken graag musea of bekijken bezienswaardige gebouwen, maar wandelen ook graag in een

natuurgebied. Deze bezoekers verdiepen zich graag in de verhalen van een plek én zijn ook bereid om daar geld aan te besteden, wat het voor de gemeente een interessante doelgroep maakt.

- › **Riviercruisetoeristen** zijn vaak Duitsers of Amerikanen met een hoger budget. In korte tijd willen zij veel van Nederland of Europa zien. De doelgroep heeft relatief vaak een hogere leeftijd. Riviercruisetoeristen vallen niet onder één leefstijl, omdat verschillende doelgroepen tot verschillende soorten cruises worden aangetrokken. Riviercruiseschepen meren voornamelijk aan in Willemstad en niet in andere delen in de gemeente. De toeristen maken een korte wandeling in de vestingstad, maar spenderen niet veel tijd en geld. Jaarlijks meren zo'n 300 riviercruiseschepen aan in Willemstad, waarvan ongeveer één derde de nacht verblijft. Een groot deel van de schepen verblijft echter maar een paar uur en vertrekt daarna naar de volgende locatie. Ondanks deze korte verblijfsduur, past de riviercruisetoerist wel bij het DNA van Willemstad. Het is daarom kansrijk om te verkennen hoe deze toerist meer waarde kan toevoegen.

Willemstad: potentie en kansen

Willemstad heeft veel te bieden voor verschillende doelgroepen, de leefstijlen van de inwoners sluiten goed aan bij het brede aanbod:

- › Horeca en waterrecreatie voor de Plezierzoeker

- › Natuur en cultuur voor de Verbindingszoeker

Door meer aandacht te geven aan cultuur en erfgoed kan ook de Inzichtzoeker worden aangetrokken, die extra waarde toevoegt aan het toeristisch profiel van de stad en de gemeente.

2.2 DOELGROEPANALYSE

Een bezoek aan de gemeente in 2040

Ter inspiratie beschrijven we hoe een bezoek aan de gemeente Moerdijk in 2040 eruit ziet. In dit voorbeeld gaat het om een ouder stel dat een korte week op een vakantiepark in de Stelling van Willemstad verblijft. Ze hebben van vrienden goede verhalen gehoord over de vestingstadjes in de gemeente Moerdijk en nemen de tijd om meer over de geschiedenis van het gebied te leren, afgewisseld met fietstochten in het buitengebied.

Dag 1: Aankomst op het vakantiepark en boodschappen bij de Jumbo in Willemstad. Het stel haalt alvast wat folders bij het Mauritshuis om een plan te maken voor de rest van de week.

Dag 2: 's Ochtends brengt het stel nog een bezoek aan Bezoekerscentrum Mauritshuis. Dit keer nemen ze de tijd om het verhaal van de regio te begrijpen. Ze lunchen in Willemstad en stappen vervolgens op de fiets. Na een bezoek aan Fort Sabina fietsen ze door de Stelling en volgen de digitale beleving zodat alle forten op hun smartphone tot leven komen. Voldaan en vol nieuwe inzichten komen ze terug bij het vakantiepark.

Dag 3: Na een rustige start bij het huisje met een boek, vertrekt het stel 's middags naar

Zevenbergen voor een bezoekje aan het nieuwe Suiker Beleefcentrum. Na een educatieve en interactieve tentoonstelling over de suikerindustrie eten ze nog een hapje in de vestingstad Klundert en gaan ze terug naar het park.

Dag 4: Vandaag stappen ze in de auto en rijden ze eerst naar Roosendaal om even te shoppen bij Designer Outlet Roosendaal. Daarna rijden ze naar Oudenbosch om te lunchen en een stadswandeling te maken. Uiteraard is de Basiliek onderdeel van de wandeling.

Dag 5: Het is vandaag fantastisch weer! Ze maken een lange fietstocht met de Stellingfiets door het buitengebied, over een belevingsroute die hen meer verhalen over gemeente Moerdijk vertelt. Ze lunchen bij een boer op het erf en gaan langs een pluktuin voor groenten voor het avondeten. Wat een mooie combinatie tussen natuur en cultuur!

Dag 6: De vakantie zit er helaas op en het stel keert terug naar huis. Wat hebben ze genoten van dit korte weekje Moerdijk. Ze zijn volledig tot rust gekomen in deze mooie regio en gaan met nieuwe inzichten over de geschiedenis van West-Brabant terug naar de Randstad.

2.3 INWONERSENQUÊTE

Om een goed beeld te krijgen van de wensen en behoeften van inwoners van de gemeente Moerdijk op het gebied van toerisme en recreatie, is een inwonersenquête onder alle inwoners van de gemeente uitgezet. Deze data zijn verzameld in samenhang met het project Centrumvisie Willemstad. Voor inwoners van Willemstad waren er daarom extra vragen over de vesting opgenomen. De enquête heeft van 14 april tot 15 mei 2025 uitgestaan en is door 213 respondenten volledig ingevuld. De resultaten van het deel rondom toerisme zijn opgenomen in Bijlage 3. Enkele belangrijke conclusies zijn hieronder weergegeven.

Bezoeken binnen de gemeente

Een populaire toeristisch-recreatieve bestemming in de gemeente Moerdijk is Willemstad. Volgens 73% van de inwoners is Willemstad dan ook het toeristisch hart van de gemeente. Dit is echter niet de plaats die het meeste bezocht wordt door inwoners. Klundert (73%) en Zevenbergen (69%) worden het vaakst bezocht door inwoners van de gemeente. Willemstad hangt hier iets achter en wordt door 46% van de inwoners wel eens bezocht. De reden voor een bezoek aan Willemstad is vooral het aanbod aan restaurants en cafés en de levendigheid in de vesting. Voor het aanbod winkels en voorzieningen kiezen inwoners voornamelijk voor Klundert en Zevenbergen. Inwoners bezoeken Willemstad vooral voor het recreatief aanbod en Klundert en Zevenbergen voor de dagelijkse activiteiten.

Vrijtijdsaanbod in gemeente Moerdijk

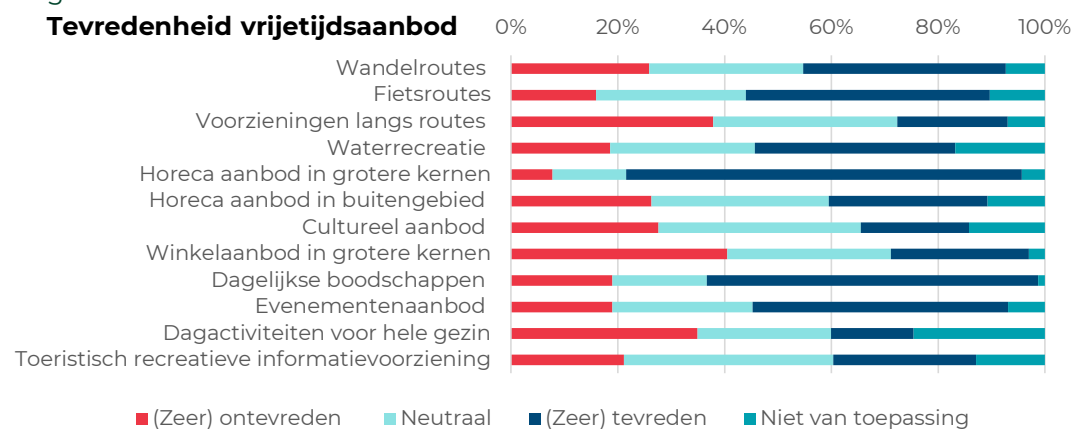
Favoriete activiteiten van MoerdiJKers om te ondernemen in hun vrijetijd zijn wandelen, fietsen en een bezoek brengen aan horeca. Over deze drie activiteiten zijn de inwoners ook tevreden. Vrijtijdsaanbod dat verbeterd

mag worden is onder meer het winkelaanbod in de grote plaatsen, de voorzieningen langs routes (zoals rustpunten), en dagactiviteiten voor het hele gezin. Daarnaast is er momenteel te weinig vrijetijdsaanbod in de herfst- en wintermaanden van het jaar. Het aanbod in deze periode zou versterkt moeten worden, bijv. met een binnenspeeltuin of door evenementen.

Profijt en overlast van toerisme in gemeente Moerdijk

Ruim 70% van de inwoners ervaart geen structureel overlast van toerisme. Als er wel overlast wordt ervaren, is dit voornamelijk door verkeersdrukte, parkeerproblemen of drukte door bezoekers in de centra. Locaties waar dit vaker voorkomt zijn Willemstad en Oudemolen. De overlast wordt niet altijd veroorzaakt door bezoekers. Ondanks dat er door inwoners (relatief) weinig overlast wordt ervaren in gemeente Moerdijk, heeft ruim de helft van de inwoners niet het idee van toerisme te profiteren. Het zou wel kunnen dat dit in de praktijk alsnog zo is, o.a. door het aanbod voorzieningen in de gemeente.

Tevredenheid vrijetijdsaanbod

2.3 INWONERSENQUÊTE

Inwoners van Willemstad

In verband met het traject rondom de centrumvisie voor Willemstad, zijn er in de enquête een aantal vragen opgenomen die specifiek over de vesting Willemstad gaan en ook enkel door inwoners van Willemstad en Helwijk zijn beantwoord. Sommige vragen hebben ook betrekking op het Programma Vrijtijdseconomie of zijn waardevol om hierin mee te nemen. Deze resultaten zijn hieronder weergegeven.

Tevredenheid met het aanbod

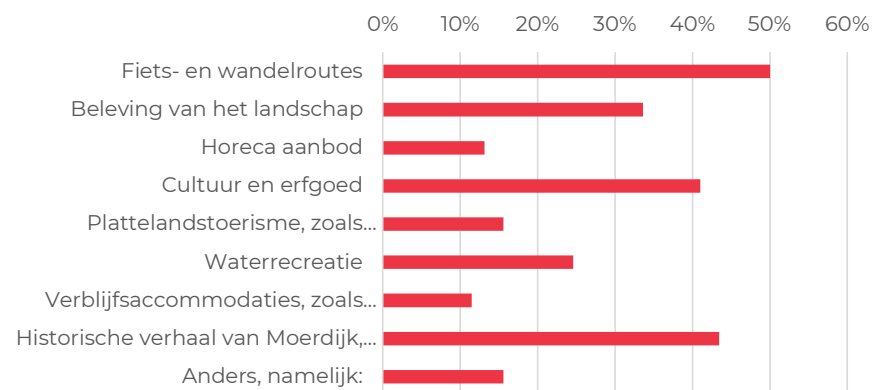
Inwoners van Willemstad en Helwijk zijn over het algemeen tevreden met het horeca aanbod in de vesting; het aanbod spreekt ruim 60% van de inwoners aan. Ook de openbare ruimte, waaronder paden, de bankjes en het groen, spreekt ruim de helft van de inwoners aan. Een verbeterpunt is echter het winkelaanbod in de vesting. Voor ruim 60% van de inwoners spreekt het huidige winkelaanbod niet aan. Slechts 13% is tevreden met het huidige winkelaanbod. Ook voor toeristen en recreanten is recreatief winkelaanbod belangrijk tijdens hun bezoek aan de vesting. Hier liggen dus nog mogelijkheden voor verbetering, óók in verband met toerisme en recreatie. Hier is aandacht voor in de Centrumvisie Willemstad.

Aan te pakken in de vesting van Willemstad, met betrekking tot toerisme en recreatie

- › Verbinding van fiets- en wandelpaden met de vesting verbeteren
- › Passend toerisme voor Willemstad
- › Geen groei om groei
- › Ontwikkeling Havenfront
- › Verkeer, o.a. veiligheid, overlast, parkeren, autoluw

PROGRAMMA VTE GEMEENTE MOERDIJK

Thema's waar het Programma Toerisme aandacht aan moet geven

De thema's die inwoners van Willemstad hebben opgegeven zijn vergelijkbaar met die van de gehele gemeente Moerdijk. Bovenstaande grafiek laat de thema's zien die inwoners uit de hele gemeente belangrijk vinden. Verschillen zitten voornamelijk in "beleving van het landschap". Inwoners van Willemstad zien hier minder belang in voor het Programma. Ook horeca-aanbod komt minder terug bij de inwoners van Willemstad. Dit komt overeen met de tevredenheid met het horeca aanbod in de vesting, wat eerder al beschreven werd. Volgens Willemstadters dienen de verhalen van Moerdijk terug te komen in het Programma, bijvoorbeeld door belevingsroutes die het verhaal vertellen.

3

Perspectief

3.1 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Groeiende belangstelling voor cultuurhistorie en de beleving daarvan

Bezoekers zoeken betekenisvolle ervaringen rondom erfgoed, verhalen en lokale geschiedenis. Voorbeelden hiervan zijn beleefroutes, logies in erfgoedlocaties en herbestemming, maar ook digitalisering die het verleden tastbaar maakt.

Agrotoerisme en de landbouwtransitie

Agrotoerisme verbindt toerisme met duurzame landbouw door bezoekers actief te betrekken bij het boerenleven. Denk hierbij aan Slapen bij de Boer of het aanbieden van streekproducten, maar ook meer wandelroutes in het buitengebied van Moerdijk.

Vakanties worden meer verspreid door het jaar

Steeds meer Nederlanders verspreiden hun vakanties over het jaar, met extra weekjes of weekendjes weg in bijvoorbeeld de herfst. Zij kiezen daarbij vaker voor bestemmingen in eigen land. Het aanbod natuur en cultuur in Moerdijk sluit hierop aan en vormt de basis voor seizoensverlenging.

Binnenlands toerisme

Volgens het NBTC kiezen Nederlanders steeds vaker voor vakanties in eigen land. Dit komt door veranderend reisgedrag na corona, mensen die minder te besteden hebben door inflatie en een groeiende waardering voor nabijheid, rust en natuur. In gemeente Moerdijk komt ruimte, landschap en bereikbaarheid goed samen.

Veranderende recreatie door vergrijzing

De vergrijzing neemt in Nederland, maar ook in veel andere Europese landen, toe. Ook de koopkracht van ouderen stijgt, waardoor zij meer en met een hoger budget recreëren. En doordat ouderen vitaler worden, zullen er op termijn meer vakanties worden geboekt door deze doelgroep buiten het hoogseizoen en weekenden.

Recreëren voor iedereen; belang van inclusie

Iedereen moet kunnen recreëren en op pad kunnen in zijn/haar vrije tijd. Het gaat hier om fysieke toegankelijkheid, zoals brede geasfalteerde paden, auditieve en visuele toegankelijkheid maar ook financiële toegankelijkheid voor bezoekers met een kleinere portemonnee.

3.1 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Toename populariteit waterrecreatie

Zo'n 4,6 miljoen (volwassen) Nederlanders hebben in 2024 één of meerdere watersporten ondernomen. Waterrecreatie is sinds corona aan het groeien. Zo'n 1,5 miljoen huishoudens is ook in het bezit van één of meerdere watersportgoederen. Vooral sloepen en sup boards zijn hierin populair. Ruimte in beleid is hiervoor nodig.

Bewust (regeneratief) toerisme

Dit is een toeristisch ontwikkelmodel waarin toerisme actief bijdraagt aan herstel en versterking van de gemeenschap, natuur, cultuur en economie. Dit betekent dat elke bezoeker, ondernemer of investeerder iets toevoegt aan het gebied.

Groeiende campermarkt

De groeiende populariteit van campers biedt kansen voor toerisme in Moerdijk. Campertoeristen hebben niet veel voorzieningen nodig maar besteden toch voldoende in de gemeente. Door te investeren in camperplaatsen bij jachthavens of campings, en camperparkeerplaatsen met voorzieningen kan de gemeente inspelen op deze groeiende markt.

Meer-generatie vakanties populair

Steeds vaker zien we meerdere generaties met elkaar reizen. Soms om een speciale gelegenheid te vieren, maar steeds vaker ook gewoon voor de gezelligheid en de saamhorigheid. En de ouders kunnen samen een avondje uit, terwijl opa en oma op de kleinkinderen passen.

Marges onder druk

De marges voor verblijfsaccommodaties komen steeds verder onder druk te staan. Loonkosten en energiekosten stijgen, sommige bedrijven hebben nog corona-schulden. Nu komt daar bij dat het btw-tarief op logies van 9% naar 21% stijgt.

Haven als vakantiepark

Er is steeds meer verblijf in havens, ook aan boord van de eigen boot. Met name havens met veel aanvullende diensten en faciliteiten kennen een groei in het aantal overnachtingen. Momenteel zijn er in de jachthavens nog weinig voorzieningen voor gezinnen, een doelgroep die we graag aanspreken. Door hier als gemeente in te faciliteren kan ingespeeld worden op de vraag.

3.2 ONTWIKKELINGEN IN DE GEMEENTE

In de gemeente Moerdijk zitten diverse ontwikkelingen en plannen in de pijplijn die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie. De meest relevante ontwikkelingen zijn hier beschreven:

- › **Powerport.** De Powerportregio Moerdijk vervult een belangrijke rol in het energiesysteem van de toekomst. Dit vraagt echter veel fysieke ruimte en heeft de nodige impact op de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van dit gebied. De benaming Moerdijk kan imagoschade creëren door de negatieve berichtgeving hieromtrent. Tegelijkertijd biedt de Powerportregio mogelijkheden voor (educatieve) dagattracties die de noodzaak en techniek van de energietransitie beleefbaar maken. Voorbeelden van dit soort educatieve dagattracties (rondom andere onderwerpen) zijn bijvoorbeeld Portlantis Rotterdam, GeoFort Herwijnen of het Nederlands Watermuseum.
- › **Bastion Groningen.** Bastion Groningen is onderdeel van de vestingwerken van Willemstad. Momenteel biedt deze plek weinig beleving voor bezoekers. Het plan is om deze locatie te ontwikkelen tot een beleefbare erfgoedlocatie en het mogelijk maken voor fietsers en wandelaars om vanaf de Oostdijk door te steken naar Willemstad.
- › **Vakantiepark Bovensluis.** Op de voormalige locatie van Camping Bovensluis aan de Oostdijk is een omgevingsvergunning verleend voor het ontwikkelen van een vakantiepark van circa 350 huisjes. De ontwikkeling van dit vakantiepark zal een bijdrage leveren aan het draagvlak voor horeca en retail in Willemstad (en de rest van de gemeente), maar het brengt ook uitdagingen met zich mee, bijv. rondom de verkeerssituatie.
- › **Ontwikkeling riviercruises.** Het aantal riviercruises blijft stijgen in Nederland. Zij zijn vaker op zoek naar aanlegplaatsen en ligplaatsen. Voor Willemstad, met een beperkte hoeveelheid logiesaccommodaties, zijn deze varende hotels een welkome en goed beheersbare stroom bezoekers, mits goed begeleid. Willemstad vormt voor deze bezoekers ook de toegangspoort voor de regio (Halderberge, Brabantse Wal en Roosendaal). Met de ontwikkeling van het kanaal Seine-Noord Europa is de verwachting dat het aantal riviercruises alleen nog maar verder toe zal nemen.
- › **Regionale samenwerking.** De gemeenten en toeristische sector van West-Brabant werken steeds meer samen aan gezamenlijk bestemmingsontwikkeling. Gedeelde historie (zoals inpoldering en suiker), gedeeld erfgoed (o.a. Zuiderwaterlinie) en natuur vormen de basis voor de gezamenlijke positionering.
- › **Diverse erfgoedlocaties.** Diverse bijzondere erfgoedlocaties in de gemeente zijn interessant voor herontwikkeling, omdat deze nu leegstaan of omdat een nieuwe invulling gewenst is. Zo is in de centrumvisie Klundert de wens uitgesproken om het Stadhuis openbaar toegankelijk te maken voor inwoners en bezoekers. De komende jaren zal dit verder vorm moeten krijgen. Verder kan er bij herontwikkeling van erfgoedlocaties gedacht worden aan het Raadhuis en het Arsenaal in Willemstad, industrieel erfgoed in Zevenbergen waar de gemeente een faciliterende rol in kan spelen, of verblijfsmogelijkheden in de bunkers van de gemeente.

3.3 BELANGRIJKSTE OPGAVEN

De gemeente Moerdijk is een unieke gemeente, verbonden door rivieren, kreken en cultuur. Met een sector die voortdurend in beweging is en grote ontwikkelingen die gaande zijn, is het essentieel om vooruit te kijken en kansen te benutten. De belangrijkste opgaven voor toerisme in de gemeente Moerdijk, waar gezamenlijk aan gewerkt moet worden, zijn als volgt:

- › **Seizoensverlenging om leefbaarheid en levendigheid te versterken.** Buiten het traditionele hoogseizoen is er momenteel weinig te beleven in de gemeente. Dit komt onder andere doordat veel activiteiten, zoals de forten, gesloten zijn of slechts beperkt geopend. Door in te zetten op seizoensverlenging ontstaat meer draagvlak en levensvatbaarheid voor voorzieningen en wordt de levendigheid vergroot.
- › **Het aantrekken van de kwaliteitstoerist.** Dit zijn bezoekers die geïnteresseerd zijn in de verhalen van de gemeente en bereid zijn langer te verblijven.
- › **Een optimale balans tussen inwoners en (riviercruise)toerisme in Willemstad en Klundert.** Het doel is dat toerisme een positieve bijdrage levert aan de leefbaarheid en levendigheid van de gemeente.
- › **Verbeteren van de bereikbaarheid.** In delen van de gemeente staat de bereikbaarheid onder druk. Willemstad is beperkt bereikbaar met het openbaar vervoer, verbindingen tussen bezienswaardigheden zijn niet altijd aantrekkelijk of veilig. Op smalle (dijk)wegen ontstaan daarnaast knelpunten door toeristisch verkeer en grote landbouwmachines.
- › **Het beleefbaar en boekbaar maken van het aanbod.** Veel monumenten en erfgoedlocaties zijn nog beperkt toegankelijk en

kerken zoeken naar nevenfuncties. Daarnaast is goede boekbaarheid belangrijk voor touroperators en groepen, zodat rondleidingen of excursies (gratis of betaald) eenvoudig te reserveren zijn. Zo kan al het moois van de gemeente optimaal worden bezocht.

- › **Het versterken van de samenwerking tussen toeristische ondernemers en de regio.** Om zo verbindingen te behouden en creëren, de algehele beleving van de bezoeker te versterken en regionale samenwerking te bevorderen.
- › **Toerisme integraal meenemen bij gebiedsontwikkelingen.** Dit vraagt om aandacht voor meervoudig ruimtegebruik, bijvoorbeeld bij ontwikkelingen rondom Powerport.
- › **Aansluiten van vraag en aanbod bij kansrijke leefstijlen.** De Harmoniezoeker is een interessante doelgroep voor Moerdijk, maar passend dagrecreatief aanbod ontbreekt nog. Ook voor Plezierzoekers, de dominante leefstijl in Willemstad, Klundert en Nederland, is er relatief weinig aanbod (op het horeca aanbod in o.a. Willemstad en Zevenbergen na). Voor Rustzoekers en Verbindingszoekers sluit het huidige aanbod goed aan. Voor Inzichtzoekers is er wel passend aanbod, maar deze groep bezoekt de gemeente nog beperkt. Hier ligt een kans om de naamsbekendheid te vergroten.
- › **Benutten van kansen die de transitie van het buitengebied biedt.**
- › **Afstemmen van beleid en visie op lokale regelgeving.** Dit is nodig om toeristisch-recreatieve initiatieven planologisch mogelijk te maken en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te realiseren.

4

Visie 2040

4.1 VRIJETIJDSECONOMIE IN 2040

Hoger doel: Het versterken van de brede welvaart in de gemeente Moerdijk waarbij de vrijetijdseconomie een bijdrage levert aan een fijne en aantrekkelijke leefomgeving en een meerwaarde oplevert voor het gebied.

De ontwikkeling van de vrijetijdseconomie in de gemeente Moerdijk draagt bij aan het versterken van de brede welvaart¹⁾ in de gemeente. Daarmee heeft de vrijetijdseconomie een positief effect op inwoners, ondernemers, stichtingen, verenigingen en toeristen. Cultuur en erfgoed zijn belangrijke dragers voor het toeristisch product in de gemeente. Door het spreiden van toerisme, betere verbindingen en een divers toeristisch-recreatief aanbod maken we van de gemeente Moerdijk een nog aantrekkelijkere omgeving om te wonen, werken en recreëren. We zetten in op het aantrekken en langer vasthouden van de toeristen in onze gemeente en zoeken de samenwerking met de regio op, aangezien toeristen niet in gemeentegrenzen denken. Zo werken we aan een vrijetijdseconomie die bijdraagt aan een fijne en aantrekkelijke leefomgeving en een meerwaarde voor het gebied oplevert.

We doen dit door te werken aan drie concrete strategielijnen. We zetten in op een **divers toeristisch-recreatief aanbod**. Aan de ene kant gaat dit over het versterken en beleefbaar maken van het huidige aanbod en aan de andere kant over het ontwikkelen en faciliteren van nieuw, passend aanbod voor de gewenste doelgroepen. Daarnaast zetten we de vrijetijdseconomie in voor een **leefbare en levendige gemeente**. Op deze manier draagt de vrijetijdseconomie bij aan de kwaliteit van leven in de gemeente Moerdijk. Tot slot zetten we in op een **sterke samenwerking en organisatiekracht**. Dit gaat over samenwerkingen binnen de gemeente, maar ook over onze positie in de regio, het versterken van regionale samenwerkingen en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

¹. Een toelichting op brede welvaart is opgenomen in bijlage 7.
PROGRAMMA VTE GEMEENTE MOERDIJK

Foto: Nordin

Foto: Marc Bolsius

EEN BLIK OP DE VRIJETIJDSECONOMIE IN 2040

Willemstad

Een levendige vestingstad waar historie, erfgoed en gastvrijheid samenkomen. In Willemstad kunnen inwoners en bezoekers goed vertoeven, winkelen, ontmoeten en wonen. Toerisme in de vesting draagt bij aan de leefbaarheid van Willemstad.

Gemeente Moerdijk

Een aantrekkelijk mozaïek vol verhalen. Inwoners zijn trots op hun woonplaats en zien wat toerisme bijdraagt aan hun omgeving. Toeristen weten de weg naar de gemeente Moerdijk goed te vinden en bezoeken de Stelling van Willemstad, verkennen het buitengebied op de fiets en gaan op ontdekking in een van de kernen.

Klundert

Een levendige ontmoetingsplek die boeit en verbindt. Inwoners uit de buurt komen voor hun dagelijkse inkopen, maar ook voor de ontmoeting met elkaar. Toeristen komen voor de authentieke en betekenisvolle ervaringen. Alle bezoekers genieten van deze vestingstad en de groene en gastvrije omgeving.

**Toeristisch hart:
Stelling van Willemstad**

Zakelijke focus

Het buitengebied

De verbindende factor, met haar eigen toeristische aantrekkingskracht. Het uitgestrekte buitengebied met het open polderlandschap en de kreken vormen een aantrekkelijke verbinding tussen alles wat er in de gemeente gebeurt. Toeristisch-recreatieve initiatieven dragen volop bij aan een soepele(re) transitie van de landbouw.

Buitengebied

Zevenbergen

Het kloppende hart van de gemeente. Inwoners komen hier voor de gezelligheid, horeca en de boodschappen. Voor toeristen is het de ideale uitvalsbasis om de regio te ontdekken. De bedrijvigheid van de gemeente komt in Zevenbergen samen: bezoekers beleven verschillende verhalen en ervaren de Brabantse gastvrijheid. Zakelijke toeristen komen voor de industrie.

De regio

Toeristen denken niet in gemeentegrenzen als zij een bestemming bezoeken. Daarmee is de samenwerking met de regio op het gebied van toerisme en recreatie van groot belang voor de positionering van onze gemeente en voor het langer vasthouden van de bezoekers.

4.2 STRATEGIELIJN 1. DIVERS TOERISTISCH-RECREATIEF AANBOD

Een divers toeristisch-recreatief aanbod, passend bij onze bezoekers, is van belang voor het zijn van een aantrekkelijke gemeente voor inwoners en toeristen. Met dit Programma zetten we in op het versterken van het aanbod wat we hebben, zodat dat blijft bestaan en beter beleefbaar wordt. Daarnaast staan we open voor nieuw aanbod, passend binnen de kaders van dit Programma.

Versterken van bestaand aanbod

▪ De verhalen van Moerdijk

De gemeente Moerdijk kent veel bijzondere verhalen: ieder gebied heeft haar eigen verhalen die de moeite waard zijn om te vertellen. Veel informatie hierover is te vinden op informatieborden of via communicatiemiddelen van Visit Moerdijk of lokale ondernemers en organisaties. We willen de verhalen op een eigentijdse manier vertellen, op interactieve (digitale) manieren. Daarnaast werken musea en de heemkundekringen ook aan het vertellen van deze verhalen. We werken samen met deze partijen om de verhalen gastvrij uit te dragen en verder toegankelijk en zichtbaar te maken, waarbij we een wildgroei aan informatieborden willen voorkomen. We vinden de samenhang tussen informatieborden belangrijk, wat betekent dat we altijd gebruik maken van een paar geselecteerde stijlen voor de toeristische bewegwijzering (zie ook bijlage 7 van de Cultuur- en erfgoednota 2024-2027).

▪ Verbinding en versterking Stelling van Willemstad

De Stelling van Willemstad is dé erfgoedparel van de gemeente Moerdijk. Bezoekers weten de forten te vinden. We zetten in op het

versterken van de verbindingen tussen de forten (zowel in de gemeente als buiten de gemeente) en met Willemstad en Klundert, zodat bezoekers gestimuleerd worden om meerdere plekken te bezoeken en langer te verblijven. We zien kansen voor de verbinding tussen Bovensluis en de polder Ruigenhil en het versterken van het dagrecreatief aanbod om het verhaal van de Stelling van Willemstad verder uit te dragen. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden om niet zichtbare elementen van de Stelling van Willemstad te versterken. Dit zorgt ervoor dat bezoekers langer in de Stelling kunnen verblijven.

▪ Versterken van het Mauritshuis

Het Mauritshuis is een waardevolle uitvalsbasis voor een bezoek aan Willemstad en de gemeente Moerdijk. De verhalen van Willemstad, de Stelling en de Zuiderwaterlinie worden hier verteld. Zowel toeristen als inwoners weten deze plek te vinden. We vinden het belangrijk dat elke bezoeker aan de gemeente een bezoek brengt aan het Mauritshuis om de verhalen te horen en beleven. Daarvoor is het belangrijk dat het Mauritshuis flexibele openingstijden voor rondleidingen en riviercruisetoeristen kan hanteren.

▪ Optimaliseren organisatie gemeentelijke locaties

Er zijn een aantal erfgoedlocaties waar gemeente Moerdijk een rol heeft in de organisatie (en/of exploitatie) van de locatie. Het Mauritshuis bijvoorbeeld, waar we kansen zien om zowel inhoudelijk als organisatorisch verder te professionaliseren in de komende jaren. Maar ook de forten. Naast inzet op bereikbaarheid en beleefbaarheid zetten we ons ook in om de (professionalisering van de) organisatie en exploitatie van deze locaties zo optimaal mogelijk te faciliteren.

4.2 STRATEGIELIJN 1. DIVERS TOERISTISCH-RECREATIEF AANBOD

▪ Fiets- en wandelroutes in het buitengebied op orde

De gemeente Moerdijk kent een omvangrijk buitengebied waar volop gewandeld en gefietst wordt, veelal door de inwoner uit de eigen gemeente en de omliggende regio, maar zeker ook door toeristen. Het buitengebied speelt een belangrijke rol in de verbinding tussen de verschillende kernen en bezienswaardigheden in de gemeente. De afgelopen jaren zijn al veel routes ontwikkeld om de verbindingen te leggen. Het blijft belangrijk dat deze routes actueel zijn en dat het onderhoudsniveau en de bebording op orde blijft. Daarnaast hebben we ook oog voor de verbinding met de overkant met de pontjes en de veiligheid van de fiets- en wandelpaden, zowel voor de toerist, maar zeker ook voor de inwoners die deze verbindingen het meeste gebruiken.

Kansen voor nieuw aanbod

▪ Dagrecreatie bij slecht weer

Het huidige toeristisch-recreatieve aanbod van de gemeente Moerdijk is voor een groot deel gericht op buitenrecreatie, zoals wandelen, fietsen en het landschap en erfgoed ontdekken. Op momenten dat het slecht weer is of buiten het hoogseizoen zijn er minder toeristisch-recreatieve activiteiten te ondernemen. We vinden het belangrijk dat toerisme bijdraagt aan levendigheid, zowel in het hoogseizoen als daarbuiten. Daarom staan we open voor nieuw dagrecreatief aanbod op binnen locaties. Dit kunnen nieuwe locaties zijn of juist de combinatie met leegstaand erfgoed gezocht worden. We vinden initiatieven die bijdragen aan het verlengen van het toeristisch seizoen en die bijdragen aan het slechtweer aanbod belangrijk. Daarom denken we als gemeente waar mogelijk actief mee om dergelijke initiatieven mogelijk te maken.

▪ Toerisme en recreatie in het gehele buitengebied

Het buitengebied van de gemeente Moerdijk biedt veel kansen voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen die het toeristisch-recreatieve karakter versterken. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het verbeteren van de infrastructuur, zoals wandel- en fietspaden, maar ook over het (planologisch) mogelijk maken van passende voorzieningen, zoals (ondersteunende) horeca, fiets- en/of kanoverhuur, vergaderlocaties, boerenommetjes of kleinschalig verblijf of vermaak. We onderzoeken welke activiteiten we, onder welke voorwaarden, planologisch mogelijk kunnen maken. Dit aanbod moet vervolgens ook vindbaar zijn, zowel digitaal als fysiek in het gebied met uniforme bebording. In het westelijke deel van de gemeente vinden voornamelijk toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het buitengebied plaats op het gebied van leisure. In het oostelijke deel van de gemeente zijn dit voornamelijk ontwikkelingen in zakelijk toerisme.

▪ Campertoerisme

Campertoerisme is de afgelopen jaren enorm gegroeid. Als gemeente vinden we het belangrijk dat we voor deze (groeierende) toeristische markt de basis goed faciliteren. Daarom verkennen we de mogelijkheid voor het realiseren van meer camperparkeerplaatsen. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De parkeerplaatsen worden gerealiseerd op plekken waar voorzieningen zijn, het past bij de omgeving en waar toezicht is. Dit kan bijvoorbeeld bij jachthavens, om extra inkomsten te genereren en zodat van dezelfde voorzieningen en faciliteiten gebruik gemaakt kan worden.
- Overnachting is alleen mogelijk op aangewezen camperparkeerplaatsen bij jachthavens of op campings met camperplekken.

4.2 STRATEGIELIJN 1. DIVERS TOERISTISCH-RECREATIEF AANBOD

▪ **Passend dagrecreatief aanbod voor specifieke doelgroepen**

We zien ook kansen voor nieuw dagrecreatief aanbod passend bij de verschillende doelgroepen in de gemeente Moerdijk. Zo staan we open voor passend aanbod voor de Harmoniezoeker en Plezierzoekers. Dit zijn doelgroepen die graag met familie en vrienden op pad gaan om leuke dingen te doen. Hierbij kan gedacht worden aan een (binnen)speeltuin, maar ook aan verschillende vormen van waterrecreatie, zoals suppen en kanoën. Maar ook voor de Verbindingszoeker en Inzichtzoeker zijn de verhalen van de gemeente Moerdijk interessant. Belangrijk is wel dat deze verhalen beleefbaar en toegankelijk zijn en dat marketing en promotie ook de doelgroepen bereikt.

▪ **Logiesaanbod passend bij het gebied**

Om de vrijetijdseconomie daadwerkelijk te laten bijdragen aan de brede welvaart is het ook belangrijk om na te denken over nieuwe logiesontwikkelingen. Verblijfstoerisme is belangrijk voor de gemeente, omdat toeristen zo meer tijd spenderen in de gemeente, meer geld uitgeven en een groter draagvlak creëren voor het voorzieningenniveau, bijv. door 's avonds uit eten te gaan of boodschappen te doen bij de supermarkt in de kern. Dit betekent niet dat we zomaar elk nieuw initiatief voor verblijfsaanbod toestaan. Nieuwe logiesontwikkelingen moeten passen bij de identiteit van een gebied en qua omvang passen bij de schaal van het gebied. Zo past in Zevenbergen een grotere logiesontwikkeling dan in de vesting van Klundert en biedt zakelijk toerisme ook mogelijkheden voor long stay. Dit zijn langdurige

overnachtingsmogelijkheden voor zakelijke gasten, zoals bijvoorbeeld de mensen die op het industrieterrein werken. Om de logiesontwikkelingen concreet te maken, stellen we een afwegingskader voor logies op. Hierin wordt bepaald wat bij een gebied past en wat niet. Ook kan hierin opgenomen worden wat de capaciteit is van een kern, bijvoorbeeld door een maximum te stellen aan het aantal bedden per inwoner.

4.3 STRATEGIELIJN 2. LEEFBARE EN LEVENDIGE GEMEENTE

Vrijetijdseconomie in de gemeente Moerdijk is belangrijk voor het zijn van een aantrekkelijke gemeente met levendige en leefbare kernen. In de gemeente Moerdijk betekent dit dat we in het westelijke deel van de gemeente het toeristische profiel versterken en in het oostelijke deel inzetten op de ontwikkeling van de zakelijke markt (zakelijk toerisme). Dit vertaalt zich naar verschillende toeristische ontwikkelingen voor de drie toeristische kernen in de gemeente.

▪ **Verbinding met bedrijvigheid in het oosten van de gemeente**

In het oostelijk deel van de gemeente is veel zakelijk toerisme, met Zevenbergen als belangrijke uitvalsbasis. Dit zakelijk toerisme is belangrijk voor een gezonde logiesector, maar zorgt ook voor extra bestedingen in andere sectoren zoals horeca. Daarom vinden we het belangrijk om de verbinding met de bedrijvigheid in het oostelijk deel van de gemeente te blijven maken, zodat zakelijk toerisme in dit deel van de gemeente kan blijven ontwikkelen. Ook is dit gebied van cultuur-historische waarde, wat voor nichemarkten interessant kan zijn. Zevenbergen fungeert als verbindende schakel tussen de verschillende domeinen van de vrijetijdseconomie en waar routestructuren samenkomen.

Willemstad

De Stelling van Willemstad is het toeristische hart van de gemeente, met Willemstad als meest bezochte vestingstad. De combinatie van de historische verhalen en de levendige vesting maakt dit een fijne plek voor allerlei bezoekers van binnen en buiten de gemeente. Dit vraagt wel om een goede balans tussen de leefbaarheid en levendigheid in de vesting, zodat toerisme bijdraagt aan de (economische) ontwikkelingen in de vesting.

PROGRAMMA VTE GEMEENTE MOERDIJK

▪ **Toewerken naar een autoluwe vesting**

We stimuleren bezoekers om buiten de vesting te parkeren, door goede en eensgezinde bewegwijzering en bebording. Binnen de vesting wordt toegewerkt naar een vergunningshoudersgebied. Dit houdt in dat de vesting op termijn autoluw wordt. Inwoners en ondernemers kunnen parkeren binnen een aangescherpt parkeerbeleid voor vergunningshouders. Op deze manier zorgen we ervoor dat de verkeersdruk in de vesting afneemt en ruimte kan ontstaan voor een groene en prettige verblijfsomgeving.

▪ **Fiets- en wandelbereikbaarheid en -veiligheid**

We willen het zo aantrekkelijk mogelijk maken voor fietsers en wandelaars om de vesting te bezoeken. Veilige en aantrekkelijke toegangswegen horen daar vanzelfsprekend bij. Dit gaat over de bereikbaarheid via de Oostdijk en Noordlangeweg, maar ook over uitkijkpunten en rustplekken langs het water en langs routes. Ook zien we mogelijkheden voor fietsvoorzieningen, zoals een laadpunt tegenover het Raadhuis. We trekken hierin samen op met de agrarische sector en het mobiliteitsprogramma van de gemeente.

▪ **Fietsvoorzieningen bij het Mauritshuis**

Het Mauritshuis zien we als het toeristische startpunt van een bezoek aan Willemstad of andere delen van de gemeente. Daar hoort een gastvrije en aantrekkelijke openbare ruimte ook bij. Daarom willen we de aantrekkelijkheid voor fietsers vergroten, bijvoorbeeld door het autoluw maken van het plein voor het Mauritshuis en het realiseren van voldoende voorzieningen als laadpunten en stallingen.

4.3 STRATEGIELIJN 2. LEEFBARE EN LEVENDIGE GEMEENTE

■ **Goede parkeerterreinen buiten de vesting**

Buiten de vesting liggen grote parkeerterreinen waar bezoekers gratis kunnen parkeren. Het is daarbij wel belangrijk dat deze terreinen goed vindbaar zijn. Goede en duidelijke bewegwijzering is daarbij essentieel. Daarnaast zien we nog kansen om deze parkeerterreinen aantrekkelijker te maken, bijvoorbeeld door vergroening en door laadpalen te faciliteren. We zien het belang van deze parkeerterreinen buiten de vesting ook om op een andere manier te kijken naar de parkeereisen die bij toeristische initiatieven in Willemstad aan de orde zijn.

■ **Openstellen van historische panden**

Om de beleving van Willemstad en haar identiteit te versterken is het belangrijk om historische panden toegankelijk te maken voor een breder publiek en de (historische) kwaliteit te waarborgen. Door deze vaker open te stellen, wordt de beleefbaarheid vergroot en kunnen verhalen zowel binnen als buiten het gebouw verteld worden. Historische panden krijgen zo een functie als ontmoetingsplek, horecagelegenheid of creatieve broedplaats of werkplek/atelier interessant voor inwoner én bezoeker. Dit maakt Willemstad aantrekkelijker als bestemming en zorgt ervoor dat bezoekers langer verblijven.

■ **Riviercruisetoerisme dat loont**

Riviercruisetoerisme hoort bij het toeristisch product in de gemeente Moerdijk en in Willemstad. Het zorgt voor bezoek op momenten dat het rustiger is (bijv. op doordeweekse ochtenden) en levert daardoor een belangrijke bijdrage aan het draagvlak voor voorzieningen. Daarnaast is dit een sector die goed te sturen is. Daarom willen we dit toerisme op

een goede manier faciliteren, zodat Willemstad, maar ook de rest van de gemeente, hiervan profiteert.

■ **Kleinschalig logiesaanbod in Willemstad**

De horeca in Willemstad speelt een belangrijke rol in het ontmoeten en beleven van Willemstad. Zowel de restaurants, maar ook hotels en B&B's zijn belangrijk voor de levendigheid en om draagvlak voor voorzieningen te creëren. In Willemstad zijn al enkele verblijfsmogelijkheden, maar we zien kansen voor nieuw, kleinschalig verblijfsaanbod, passend bij het karakter van de vesting, om zo meer draagvlak voor voorzieningen te creëren. Hierbij willen we afwijken van het huidige Omgevingsplan als het gaat om aantal panden: er is tot op heden maar een vast aantal horeca/hotelpanden in Willemstad (momenteel 14, er zijn 2 B&B panden). Enige mate van flexibiliteit is namelijk belangrijk voor ondernemerschap. Dit kan ook een plek krijgen in een afwegingskader (zie vorige strategielijn).

Klundert

In Klundert komen dagelijkse voorzieningen en toeristische voorzieningen samen. Het is een compact boodschappenhart, maar ook een toeristisch aantrekkelijke vesting vol interessante verhalen en onderdeel van de Stelling van Willemstad.

■ **Nieuw, passend cultureel aanbod**

Klundert is een boeiend vestingstadje met een rijke historie en uniek erfgoed. De verhalen van Klundert zijn de moeite waard om te vertellen en dragen bij aan het vergroten van de aantrekkingskracht voor inwoners en toeristen. We staan open voor nieuw aanbod, passend bij het cultuur en erfgoed van Klundert.

4.3 STRATEGIELIJN 2. LEEFBARE EN LEVENDIGE GEMEENTE

▪ **Openstelling Stadhuis**

We zien kansen voor toeristische ontwikkelingen in de openstelling van het Stadhuis. Er zijn plannen voor de vestiging van een Toeristisch Infopunt in het stadhuis, samen met de bibliotheek. Dit is een kansrijke ontwikkeling om bezoekers en inwoners op een gastvrije plek in Klundert te ontvangen.

▪ **Passende fietsvoorzieningen in de vesting**

Klundert is een aantrekkelijke doorgangsplaat voor fietsers. Daarom is het belangrijk om goede fietsvoorzieningen te realiseren. Laadpunten voor fietsers is een voorbeeld van een dergelijke belangrijke voorziening, bijvoorbeeld door dit te realiseren bij het Stadhuis.

▪ **Verbinding forten en stelling van Willemstad**

Klundert is onderdeel van de Stelling van Willemstad. We zetten in op het versterken van de verbindingen tussen Klundert en de forten van deze stelling en Willemstad. Zodat bezoekers gestimuleerd worden om meerdere plekken van de Stelling van Willemstad te bezoeken.

▪ **Recreatie in het groen**

We zetten in op het versterken van recreatie in de Klundertste Groenstrook. Vanuit de ontwikkelingen met de ecologische verbindingzone ontstaan hier nieuwe kansen voor recreatieve ontwikkelingen.

Zevenbergen

Zevenbergen heeft een duidelijke ontmoetingsfunctie voor inwoners en (zakelijke) bezoekers. Het is een goede uitvalsbasis om de regio te ontdekken. Door haar centrale ligging heeft Zevenbergen een

scharnierfunctie tussen het toeristische westelijke deel van de gemeente en het zakelijke oostelijke deel van de gemeente.

▪ **Logiesmarkt in Zevenbergen**

In Zevenbergen staan enkele grotere hotels met goede bezettingsgraden, mede vanwege de grote zakelijke toeristische vraag. De ontwikkeling van Powerport in de gemeente zal ervoor zorgen dat deze zakelijke vraag blijft bestaan en mogelijk toeneemt. We houden de ontwikkeling van de (zakelijke) vraag in de gaten en staan open voor nieuw logiesaanbod mocht daar behoefte aan zijn. Zo houden we een gezonde balans tussen vraag en aanbod.

▪ **Verruimde openstelling musea**

De verhalen van de suikerindustrie zijn interessant voor het toeristisch-recreatieve product in Zevenbergen. Deze worden verteld in het Nationaal Vlasserij-Suikermuseum in Klundert en in Museum Zevenbergen. Deze laatst genoemde heeft een beperkte openstelling. We gaan met het museum verkennen wat er nodig is om de openstelling wat te verruimen, zodat op meerdere momenten in de week bezoekers dit museum kunnen bezoeken.

▪ **Versterken toeristische beleving**

Zevenbergen heeft een levendig centrum waar inwoners en toeristen elkaar ontmoeten. Het versterken van de beleving is hierbij belangrijk om een aantrekkelijke verblijfplaats te creëren, bijv. door vergroening of de identiteit van Zevenbergen of verhalen van de suikerindustrie in de openbare ruimte terug te laten komen. Daarnaast is het belangrijk dat bezoekers weten wat er te doen is in de buurt. Een aantrekkelijk en goed vindbaar Toeristisch Infopunt met ruimere openingstijden is hierbij van belang.

4.3 STRATEGIELIJN 2. LEEFBARE EN LEVENDIGE GEMEENTE

- **Nieuw, passend cultureel aanbod**

Zevenbergen is een levendige kern met een rijk industrieel verleden, waar de suikerindustrie een belangrijke rol in heeft gespeeld. De verhalen van dit verleden en de suikerindustrie zijn waardevol om te vertellen en beleven. Daarom staan we open voor nieuw toeristisch-recreatief aanbod, passend bij het industriële verleden van Zevenbergen.

Buitengebied

Ook het buitengebied is een belangrijk onderdeel in het toeristisch-recreatieve product van de gemeente Moerdijk. Het is de verbinding tussen de verschillende stadjes en dorpen en heeft een belangrijke recreatieve functie als wandel-, fiets- en (toekomstig) vaargebied.

- **Nieuw passend aanbod buitengebied**

We maken het (planologisch) mogelijk dat er nieuw toeristisch-recreatief aanbod wordt opgezet in het buitengebied. Hierbij kan gedacht worden aan aanbod bij agrariërs, zoals logeren bij de boer, boerderijwinkels en bijvoorbeeld camperplaatsen. Ook dagrecreatief aanbod willen we hier een plek in geven.

- **Versterking beleving vanaf het water**

We maken het recreatief medegebruik van het water mogelijk in de kreken in de gemeente Moerdijk. Hiermee wordt de recreatieve beleving van het water, naast de wandel- en fietsmogelijkheden in de gemeente, beter beleefbaar. We zorgen dat waterrecreatie zoals suppen mogelijk wordt en faciliteren verhuurmogelijkheden op het water.

4.4 STRATEGIELIJN 3. STERKE SAMENWERKING EN ORGANISATIEKRACHT

In de gemeente Moerdijk wordt op verschillende niveaus aan de vrijetijdseconomie gewerkt. Het organiserend vermogen in en buiten de gemeente is een belangrijk fundament voor de ontwikkeling van de sector. Zodat de vrijetijdseconomie bijdraagt aan een toekomstbestendige regio, waarin beleid en praktijk met elkaar verbonden zijn.

▪ Samenwerking ondernemers en gemeente

De afgelopen jaren is veel ingezet op het versterken van de samenwerking tussen en met toeristische ondernemers in de gemeente. Zo organiseert de gemeente twee keer per jaar een netwerkbijeenkomst, waarin inhoudelijke onderwerpen besproken worden, maar waarbij ook toeristische initiatieven gepresenteerd kunnen worden om financiering te krijgen. Deze bijeenkomsten worden goed bezocht en verschillende initiatieven zijn hier al uit ontstaan, zoals de ontwikkeling van de Toeristische Gids Moerdijk en de Stellingfiets. De ideeën en samenwerkingen die hier ontstaan zijn waardevol en daarom is het belangrijk om dit te blijven organiseren.

▪ Regionale samenwerking

Toeristen die op vakantie gaan denken niet in gemeentegrenzen. De afgelopen periode is daarom ook ingezet op een regionale toeristische samenwerking in West-Brabant. De gemeente Moerdijk ziet de kansen die er liggen in deze samenwerking om de hele regio beter op de kaart te

zetten en daarmee bezoekers een meerdaags verblijf te kunnen aanbieden. Op deze manier draagt de vrijetijdseconomie bij aan de regionale economie, werkgelegenheid en leefbaarheid.

▪ Samenwerking met de Zuiderwaterlinie

De samenwerking met de Zuiderwaterlinie is belangrijk voor de gemeente Moerdijk. Om de bezoekers kennis te laten maken met de verhalen van de Stelling van Willemstad en de Zuiderwaterlinie, maar ook om het belang van dit historisch erfgoed te blijven benadrukken. Niet alleen op toeristisch en erfgoed vlak, maar ook in samenhang met bijvoorbeeld het landschap of ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente Moerdijk blijft daarom onderdeel van deze samenwerking en zet verder in op het versterken van de samenwerking binnen de alliantie Zuiderwaterlinie, de verbindingen binnen de Stelling van Willemstad en met de overige stellingen in de Zuiderwaterlinie.

▪ Vrijetijdseconomie integraal meenemen in beleidskeuzes

De vrijetijdseconomie is een belangrijke sector die veel raakvlakken heeft met andere beleidsvelden. Met dit Programma wordt het belang van het structureel meenemen van vrijetijdseconomie in gebiedsontwikkelingen benadrukt. Zodat keuzes integraal gemaakt kunnen worden, waarbij ruimte voor de vrijetijdseconomie ook geborgd blijft.

4.4 STRATEGIELIJN 3. STERKE SAMENWERKING EN ORGANISATIEKRACHT

- **Visit Moerdijk voor lokale marketing en regionale samenwerking**

Visit Moerdijk is het toeristische platform voor de vrijetijdseconomie in de gemeente. Alle informatie is hier te vinden en de website is aantrekkelijk en up to date. Het belang van Visit Moerdijk voor de promotie van het aanbod, de verbinding tussen ondernemers en de regionale samenwerking met West-Brabant wordt met dit programma bevestigd.. Afstemming met de regio is nodig om tot regionale bestemmingsontwikkeling te komen, waarbij de focus van Visit Moerdijk op promotie en positionering van de gemeente ligt.

- **Monitoring van het toeristisch product**

We blijven de waarde van het toeristisch product van gemeente Moerdijk monitoren. Dit doen we door elke drie jaar een monitor toerisme uit te voeren, waarbij in wordt gegaan op dag- en verblijfstoerisme en de toeristisch-recreatieve bestedingen in de gemeente. Op basis van de monitor kan waar nodig tijdig worden bijgesteld.

5

Uitvoeringsplan

5.1 UITVOERINGSPLAN

In dit hoofdstuk wordt het uitvoeringsplan weergegeven, waarin de acties beschreven zijn die voortkomen uit het programma Vrijtijdseconomie.

De acties zijn zo opgesteld dat ze bijdragen aan het hogere doel van dit programma en de strategielijnen en aan het versterken van de onderlinge samenwerking. Het is nadrukkelijk een plan waarbij de energie van de verschillende partijen in de gemeente en in de regio een grote rol speelt. Belangrijk hierbij is dat het uitvoeringsprogramma geen blauwdruk vormt. Over tijd kunnen sommige acties worden aangescherpt, verwijderd of toegevoegd. Op basis van waar de kansen liggen en partijen mee aan de slag willen.

Voor elke actie is de trekker benoemd. Dit betekent niet dat de uitvoering van deze actie alleen bij die partij ligt, maar daar ligt in eerste instantie de trekkersrol om zaken in gang te zetten. Daarnaast is het ook een uitnodiging aan andere partijen in de sector om te kijken welke rol zij kunnen vervullen in deze uitvoering. Voor het uitvoeren van een actie is het uiteraard noodzakelijk om de juiste procedure door te lopen, bijvoorbeeld voor het aanvragen van een vergunning.

Met dit plan is voor elke actie een termijn aangegeven:

- › Doorlopend
- › Korte termijn: 1-2 jaar
- › Middellange termijn: 2-5 jaar

Alles tegelijk oppakken is echter niet mogelijk. We laten ons leiden door waar de energie zit. Het benutten van de verschillende kansen hangt ook af van de mate waarin partners hun energie, kennis en contacten inzetten.

5.1 UITVOERINGSPLAN

Actie	Trekker	Termijn
Onderhoud van de routes in het buitengebied.	Gemeente	Doorlopend
Versterken van de voorzieningen (zoals bankjes en prullenbakken) langs de routes in het buitengebied.	Gemeente i.s.m. ondernemers	Middellang
Verkennen mogelijkheden voor nieuw passend aanbod (zowel binnen aanbod voor slecht weer als voor verschillende doelgroepen).	Gemeente samen met ondernemers	Doorlopend
Inzetten op verdere naamsbekendheid van de Stelling van Willemstad en gemeente Moerdijk.	Visit Moerdijk, ook i.s.m. de regio West-Brabant, Brabant Partners en de Zuiderwaterlinie	Doorlopend
Professionalisering van het Mauritshuis. • Verruiming van de openingstijden. • Openstelling gedurende het jaar verbreden, van maart t/m de herfstvakantie. • Verkennen toekomstige organisatie van het Mauritshuis evt. in relatie met de forten.	Mauritshuis en gemeente	Kort en middellang
Versterken verbindingen en samenwerkingen rondom de Stelling van Willemstad, o.a. door nader onderzoek te doen naar fiets- en wandelnetwerken van de forten/sluizen tot aan Klundert, zie ook Centrumvisie Willemstad.	Gemeente i.s.m. Zuiderwaterlinie en ondernemers	Kort
Integreren van toerisme in ruimtelijke plannen, bijv. planologisch mogelijk maken van toeristische initiatieven in het buitengebied en kleinschalige logies in het toeristisch hart.	Gemeente	Middellang
Opstellen afwegingskader logies.	Gemeente	Kort
Bepalen welke routes en paden fysiek toegankelijk gemaakt moeten worden voor toeristen of recreanten met een fysieke handicap.	Gemeente (i.s.m. met Openbare Ruimte)	Kort
Faciliteren van camperplaatsen (met overnachtingsmogelijkheden).	Gemeente	Kort
Verkennen beleefbaarheid en zichtbaarheid van de niet zichtbare elementen van de Stelling van Willemstad, waaronder Fort Hollandia.	Gemeente	Middellang
De verhalen van Moerdijk beter zichtbaar en beleefbaar maken, als drager van de toeristische marketingstrategie.	Gemeente i.s.m. heemkundekringen	Middellang
Faciliteren van ontwikkeling nieuwe locaties voor waterrecreatie, zoals plekken om te suppen.	Gemeente	Middellang

5.1 UITVOERINGSPLAN

Actie	Trekker	Termijn
Faciliteren zakelijk toerisme oostelijk deel van de gemeente, o.a. monitoren van vraag en aanbod, meedenken met initiatieven en logiesontwikkelingen.	Gemeente	Doorlopend
Plaatsen duidelijke bewegwijzering bij de entree van Willemstad om bezoekers naar de parkeerterreinen buiten de vesting te sturen, zie ook Centrumvisie Willemstad.	Gemeente	Kort
Parkeerterreinen versterken tot volwaardige parkeervoorzieningen voor bezoekers buiten de vesting van Willemstad, met groen en laadvoorzieningen.	Gemeente	Middellang
Faciliteren van de openstelling en het gebruik van beeldbepalende gebouwen (zoals het Stadhuis in Klundert en de Koepelkerk in Willemstad).	Gemeente	Kort
Het faciliteren en versterken van het riviercruisetoerisme door kansen beter te benutten. Hierbij denken we onder andere aan arrangementen van ondernemers en de mogelijkheden om cruisetoeristen Willemstad en omgeving te laten zien te versterken.	Ondernemers en gemeente	Kort
Evalueren en onderzoeken meest geschikte aanleglocatie voor riviercruises in Willemstad, zie ook Centrumvisie Willemstad.	Gemeenten	Middellang
Realiseren aantrekkelijke fietsvoorzieningen, bijv. bij het Mauritshuis	Gemeente i.s.m. ondernemers	Middellang
Aanscherpen verkeer- en parkeerbeleid in Willemstad, o.a. door verkenning van aangepaste parkeernormen (parkeren buiten de vesting voor bezoekers) om nieuwe initiatieven te stimuleren, zie ook Centrumvisie Willemstad.	Gemeente	Middellang
We zorgen voor passende planologische kaders in Willemstad om ruimte te bieden aan (nieuwe)ondernemers, zie ook Centrumvisie Willemstad.	Gemeente	Middellang
Verkennen ruimere openstelling musea in de gemeente. We beginnen met Museum Zevenbergen en Museum Watersnoodwoning Heijningen.	Gemeente i.s.m. musea	Middellang
Blijven inzetten op regionale samenwerking met West-Brabant.	Gemeente en regio	Doorlopend
Samenwerking Zuiderwaterlinie doorzetten.	Gemeente	Doorlopend
Vrijtijdseconomie integraal onderdeel maken van gebiedsontwikkeling.	Gemeente	Doorlopend
Monitoren uitvoeringsplan.	Gemeente en ondernemers	Doorlopend

6

Bijlagen

6.1 HET LEEFSTIJLVINDER MODEL

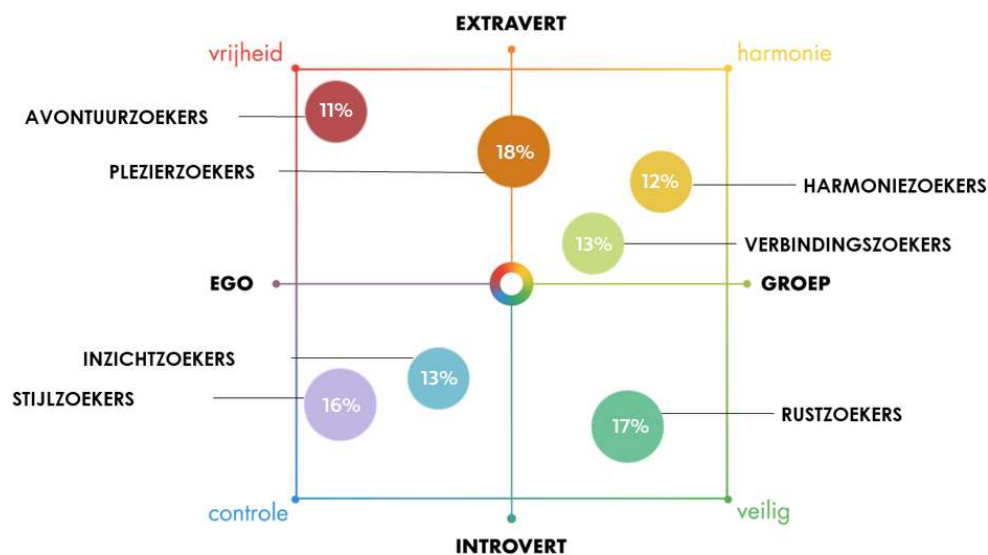
Leefstijlvinder

Voor de doelgroepenanalyse wordt gebruik gemaakt van het model van de Leefstijlvinder. Dit is een model wat helpt om mensen in te delen in groepen die sterk op elkaar lijken en is tot stand gekomen op basis van uitgebreid onderzoek van MarketResponse. Figuur 1 geeft het leefstijlenmodel weer. Deze is ingedeeld op basis van twee indelingen:

- › De mate waarin iemand gericht is op het individu versus de groep. Mensen aan de 'ego' kant overwegen vooral de impact op de eigen persoon bij het maken van beslissingen in hun leven. Mensen aan de 'groep' kant overwegen juist meer het belang van de groep in hun beslissingen en gedrag.
- › De manier waarop mensen met emoties omgaan. Mensen aan de introverte kant van het model zijn wat meer ingetogen en houden hun emoties dicht bij henzelf. Mensen aan de extraverte kant van het model zijn juist naar buiten gericht en gaan op een open manier met hun emoties om.

In het leefstijlenmodel komen zeven onderscheidende doelgroepen naar voren, namelijk **Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht-, en Stijlzoekers**. Deze doelgroepen zijn onderscheidend op het gebied van gedrag, waarden en behoeften met betrekking tot vakantie en vrije tijd. Hoewel iemand nooit helemaal tot één leefstijl behoort, is er meestal wel een dominante groep waar de waarden van een persoon het meest bij passen. De leefstijlvinder is in Nederland de meest gebruikte manier om doelgroepen in kaart te brengen. Dit wordt gedaan op gemeenteniveau, maar ook op het niveau van een stad, dorp en/of postcode. Sinds de introductie van het leefstijlenmodel zijn er nog

verdiepende onderzoeken geweest naar de voorkeuren van de leefstijlen op het gebied van natuurbeleving, cultuur-en erfgoedbeleving en duurzaamheid.

Figuur 1. Model Leefstijlvinder

6.2 BEZOEKERS VAN WILLEMSTAD

Momenteel zijn er verschillende gebruikersgroepen van Willemstad. Zowel inwoners, recreanten als toeristen bezoeken het vestingstadje. Deze doelgroepen zijn van belang voor het toeristisch profiel van Willemstad en zijn daarom onderstaand kort beschreven. De persona paspoorten van deze doelgroepen zijn opgenomen op de volgende pagina.

- › Allereerst bezoekt de **inwoner van Willemstad** de vesting. Deze doelgroep doet enkele boodschappen bij de Jumbo en gaat soms een drankje drinken bij de horeca. Inwoners bezoeken uiteraard minder de toeristische locaties in hun vesting. Wel bezoeken zij relatief vaak het Mauritshuis en de Koepelkerk. Daarnaast laten inwoners vol trots de vesting zien aan familieleden die hen bezoeken. De voorzieningen in Willemstad zijn dus ook nuttig voor inwoners en andersom.
- › De **recreant uit de regio** is ook een bezoeker van Willemstad. Ze komen bijvoorbeeld op de elektrische fiets naar de vesting om te genieten van de gezellige sfeer en de verhalen over het verleden.
- › Ook de **recreant van verder weg** bezoekt Willemstad voor een dagje. Deze bezoeker overnacht niet in Willemstad of de regio, maar bezoekt de vesting enkel voor een dag. Deze doelgroep komt voornamelijk per auto naar Willemstad.
- › Sommige bezoekers verblijven wél in Willemstad of omgeving. Deze **toerist** bezoekt bijvoorbeeld een dag Willemstad, maar is ook in Oudenbosch, Bergen op Zoom en bijvoorbeeld de Biesbosch te vinden. Mogelijk huurt de toerist bij de accommodatie fietsen, waardoor de auto niet in of bij Willemstad geparkeerd wordt.
- › De regio Moerdijk en Willemstad leent zich ook erg goed voor

motorrijders. Dit is dan ook een doelgroep voor Willemstad. Deze bezoekers blijven maar kort in de vesting, bijvoorbeeld alleen om even te lunchen. Ze zijn voornamelijk in de omgeving aan het rijden.

- › Willemstad is één van de locaties waar riviercruiseschepen aanmeren. De **riviercruisetoeurist** is vaak van Duitse of Amerikaanse afkomst (ouder, maar steeds vaker ook jonger). Willemstad is een korte tussenstop op de route, waar het schip maar 1,5 tot 2 uur aangemeerd blijft liggen (soms komen ze per bus vanuit een ander vestingstadje en verblijven ze langer). Deze doelgroep heeft vooral tijd voor een korte wandeling door de vesting, en kleine bestedingen in Willemstad. Er wordt meestal gegeten en geslapen op het schip.
- › Tot slot heeft Willemstad een aantal havens, die veel passanten aantrekken. De **schipper** is daarom de laatste doelgroep voor Willemstad. Deze bezoekers spenderen vaak één nachtje in de haven voor ze verder varen naar de volgende plek. Er is hierdoor tijd voor een rondje door de vesting en mogelijk een bezoek aan het Mauritshuis en een horeca zaak. Deze bezoeker heeft verder geen vervoersmiddel (op land) en is dus afhankelijk van de Hop On Hop Off bus die hen in de zomermaanden naar de forten kan brengen.

6.2 BEZOEKERS VAN WILLEMSTAD

Naam: Vera Bakker
Leeftijd: 46 jaar
Woonplaats: Willemstad

Cultuurliefhebber

De alleenstaande Vera is geboren en getogen in Zoetermeer. Na haar scheiding was ze toe aan verandering en is ze verhuisd naar Willemstad. Ze geniet van het gezellige centrum en de cultuurhistorie die overal te proeven is. En dat vinden toeristen ook leuk, merkt Vera, want het wordt erg druk in de binnenstad. Soms kan ze niet eens meer parkeren in haar eigen vestingstadje! Daar kan ze wel eens geïrriteerd om raken. De inwoners zouden op de eerste plaats moeten komen, niet de toeristen.

In Willemstad bezoekt Vera:

- De Jumbo in de vesting voor de dagelijkse boodschappen
- Horeca om bij te kletsen met een vriendin
- Wandeling over de vesting met haar hond Guus

Andere plekken in de regio die Vera bezoekt zijn Fijnaart en Zevenbergen. Elke zaterdag doet ze weekboodschappen bij de grote supermarkten in Zevenbergen. Als Vera snel even wat winkels wil kijken, gaat ze naar Fijnaart. Maar ook is Vera vaak in de randstad te vinden. Enerzijds om familie en vrienden in Zoetermeer op te zoeken. Maar anderzijds ook voor een bezoek aan één van de vele musea in Den Haag en Rotterdam. Dat is namelijk Vera's favoriete uitje: rondwalen in een bijzonder museum.

Naam: Simon van Veen
Leeftijd: 67 jaar
Woonplaats: Oud Gastel

Tijd met elkaar spenderen

Simon gaat, nu hij met pensioen is na een leven lang hard werken, graag met zijn vrouw Lieske op pad met de elektrische fiets. Zo ontdekken ze de regio waar ze net in zijn komen wonen een beetje. Willemstad is een plek waar ze vaker terugkomen, het is er zó gezellig! En het is er prachtig, met heel veel verhalen over het verleden, ontzettend interessant. Eén van de favoriete bezigheden van Simon is om tijd samen met zijn vrouw te spenderen op fiets, een rondje te lopen door de vesting en een terrasje te pakken.

In Willemstad bezoekt Simon:

- De vestingwerken, mooi om over te wandelen of fietsen
- Een drankje en/of hapje bij de horeca in de haven
- Mooie fietsroutes door het buitengebied

Andere plekken in de regio die Simon bezoekt zijn vooral Roosendaal voor de boodschappen en winkels en het buitengebied rondom Oud Gastel voor andere fietstochtjes. De routes waar ze het meest van genieten, delen ze met vrienden. Dan gaan ze bijvoorbeeld met een bevriend stel de omgeving ontdekken.

Naam: Olivia Visser
Leeftijd: 9 jaar
Woonplaats: Nijmegen

Gezellig erop uit met het gezin!

Olivia is met haar ouders Leo en Monique en haar broertje Max (6) op vakantie in Brabant. Ze slapen in een huisje op vakantiepark de Uitwijk, in de Heen. Het gezin gaat een dagje naar Willemstad. Dat is ten slotte maar een klein stukje rijden. Olivia speelt tikkertje met Max op de vestingwerken en gaat frietjes eten in de haven. Daar zijn super veel boten. Papa en mama willen ook nog een cool fort bezoeken, die echt super groot is. Het is echt een hele leuke dag!

In Willemstad bezoekt Olivia:

- De frietzaak in de Voorstraat
- Vestingwerken rondom Willemstad en de forten
- Het Mauritshuis tijdens de wandeling door het stadje

Andere plekken in de regio die Olivia bezoekt zijn de Dintelse Gorzen voor een natuurwandeling, maar ook Bergen op Zoom en Roosendaal om met haar moeder Monique te shoppen voor nieuwe kleren. In Oudenbosch gaan ze naar een heel mooi gebouw waar Olivia's ouders veel foto's van maken.

6.2 BEZOEKERS VAN WILLEMSTAD

Naam: Henk Boon
Leeftijd: 63 jaar
Woonplaats: Rotterdam

Geniet van het motor rijden door de polder

Henk is een échte Rotterdammer. Hij houdt enorm van de drukte in de stad, maar sinds hij ouder is kan hij ook wat meer genieten van de rust in het buitengebied. Sinds een aantal jaar heeft Henk een motor waarmee hij graag op zondag gaat touren in de omgeving. Het aantikken van de vestingstadjes in West-Brabant is een leuke afwisseling van het polderlandschap. Zo ook Willemstad, waar hij graag een biertje in de zon drinkt en een rondje loopt ter afwisseling van het rijden.

In Willemstad bezoekt Henk:

- Het buitengebied rondom Willemstad
- Klein rondje door de vesting met de motor
- Kop koffie en een taartje of een biertje en bitterbal bij een horecazaak in de haven

Andere plekken in de regio die Henk bezoekt zijn Klundert en het buitengebied er omheen. Ter afwisseling van het rijden, is het ook leuk om eens de forten te bezoeken. Maar de voornaamste reden voor bezoek is echt het motor rijden, dus dat is wat Henk het meeste doet. Met af en toe een stop om even pauze te houden. Echt genieten is dat!

Naam: Emily Richmond
Leeftijd: 73 jaar
Woonplaats: San Diego, USA

Let's explore Europe!

De Amerikaanse Emily wil graag samen met haar man Dan meer van de wereld zien. Ze zijn groot fan van riviercruises, omdat ze zo op een rustige manier meer van Europa ontdekken. Holland stond al lang op het lijstje, dus doen ze nu een riviercruise door het land. Willemstad is één van de steden die wordt bezocht. Ze lopen hier een rondje door het vestingstadje en lunchen op het schip terwijl ze doorvaren naar de volgende stop.

In Willemstad bezoekt Emily:

- De vesting door een korte wandeling te maken met een stadsgids

Andere plekken in de regio die Emily bezoekt zijn buiten de gemeente Moerdijk. Na een korte stop in Willemstad, gaat het schip namelijk verder naar Gorinchem. Daar overnachten Emily, Dan en de andere gasten aan boord voor ze verder varen naar Antwerpen en Maastricht.

Naam: Willem Hasselt
Leeftijd: 48 jaar
Woonplaats: Brouwershaven

Zeilend Nederland ontdekken

Willem en zijn zeilschip de Come Di hebben inmiddels al veel van Nederland gezien. In de weekenden en vakanties vindt Willem het heerlijk om een stuk te zeilen op de ruige Noordzee. Als er te weinig wind is, gaat hij echter de andere kant op; het binnenland in. Weliswaar op de motor in plaats van op de wind, vaart Willem dan het Hollands Diep op. Eén van de plaatsjes waar hij aanmeert voor de nacht is Willemstad. Een gezellig stadje met een fijne jachthaven, gezellige terrasjes om een simpele maaltijd te eten en een interessante historie. De volgende ochtend vaart hij weer terug richting zijn thuishaven.

In Willemstad bezoekt Willem:

- De jachthaven en bijbehorende faciliteiten
- Het Mauritshuis voor meer informatie over de historie van de vesting
- Horeca zaken in de Stadshaven

Andere plekken in de regio die Willem bezoekt zijn afhankelijk van de stand van de wind. Als het goed waait, zeilt Willem graag via de Noordzee naar Domburg of Zoutelande. Als het niet waait, vaart hij naar de havenstadjes langs het Hollands Diep.

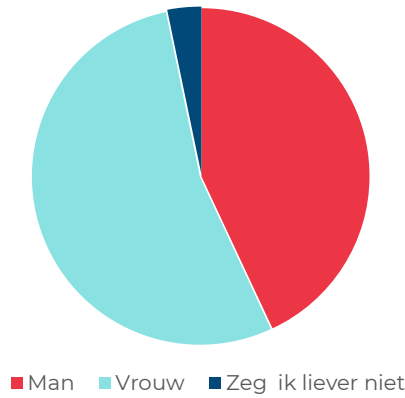
6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

- 213** Volledig ingevulde enquêtes
- 355** Totaal aantal geopende enquêtes
- 19** Grotendeels ingevulde enquêtes

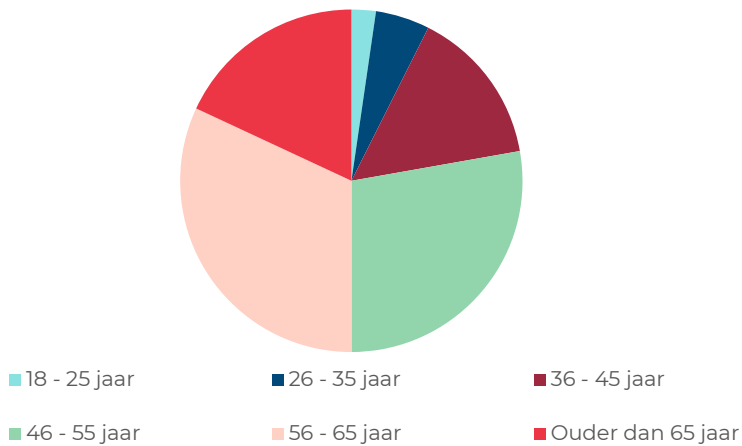
Woonplaats

Geslacht

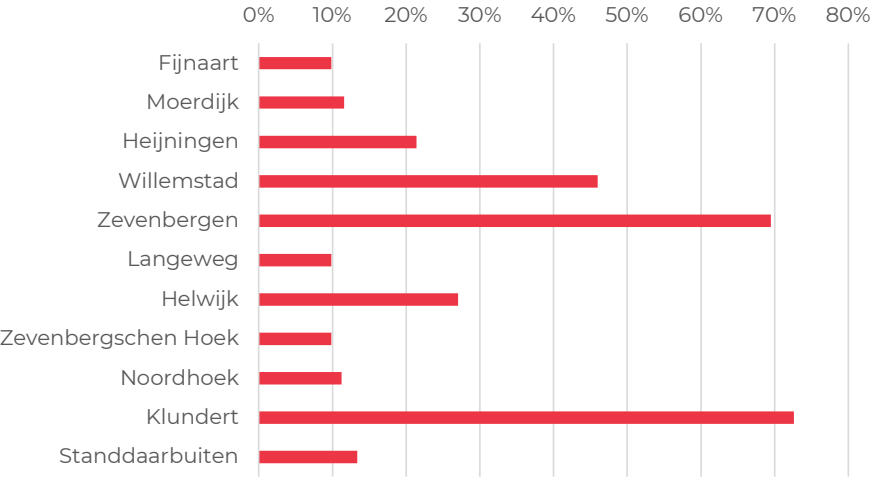

Leeftijd

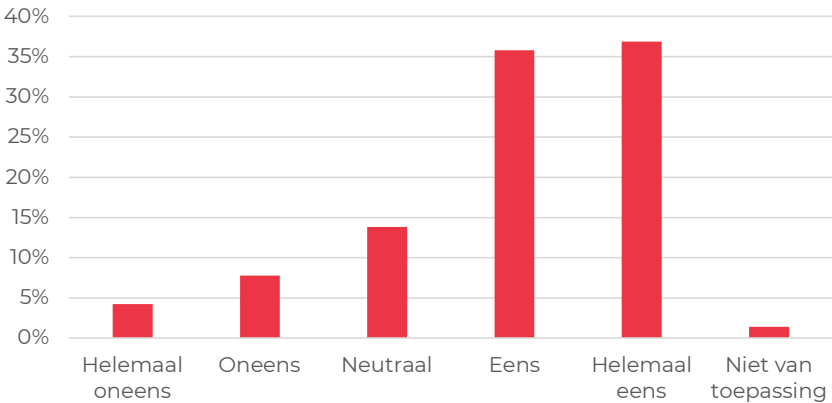

6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

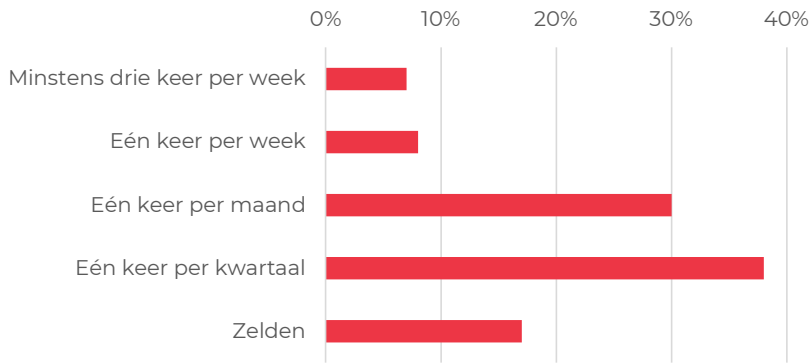
Welke dorpen of (vesting-)steden bezoekt u wel eens in de gemeente?

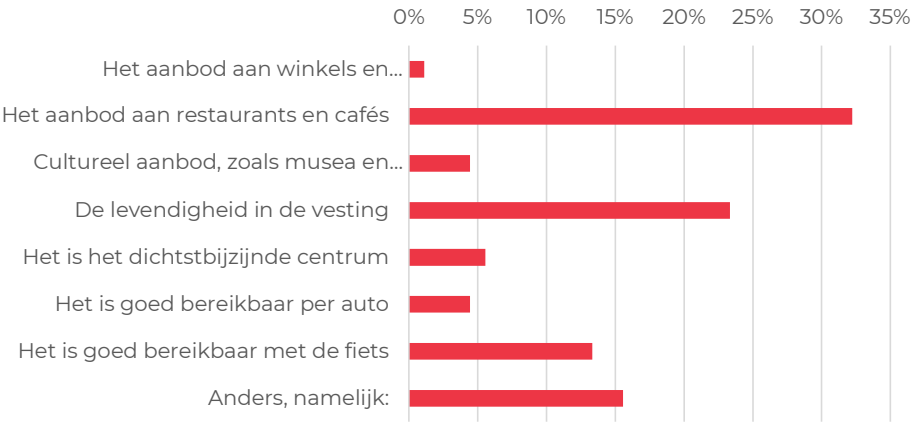
De vesting van Willemstad is het Toeristisch Hart van de gemeente.

Frequentie bezoek vesting van Willemstad

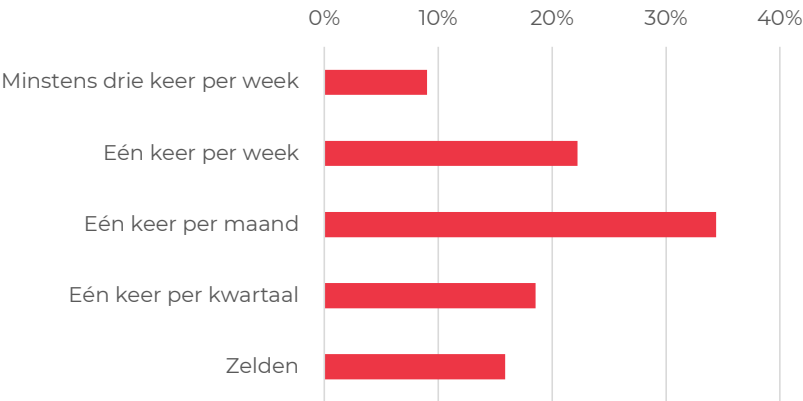

Reden van bezoek vesting van Willemstad

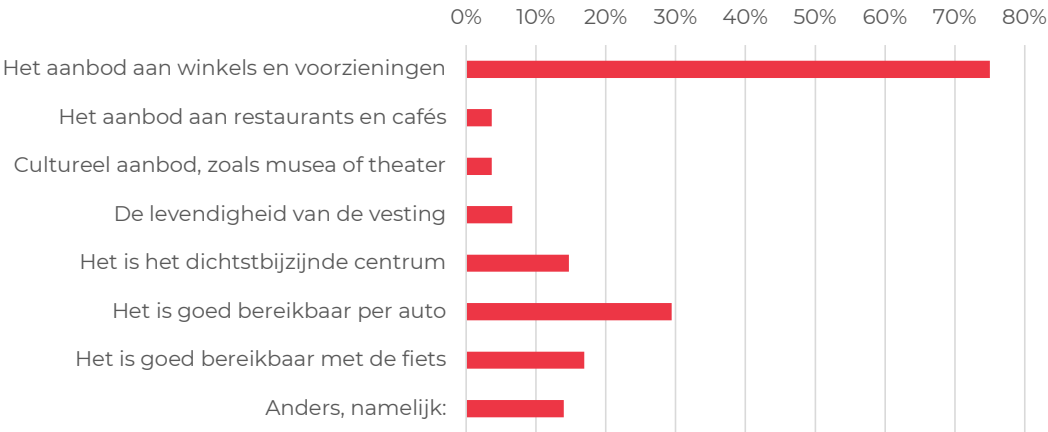

6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

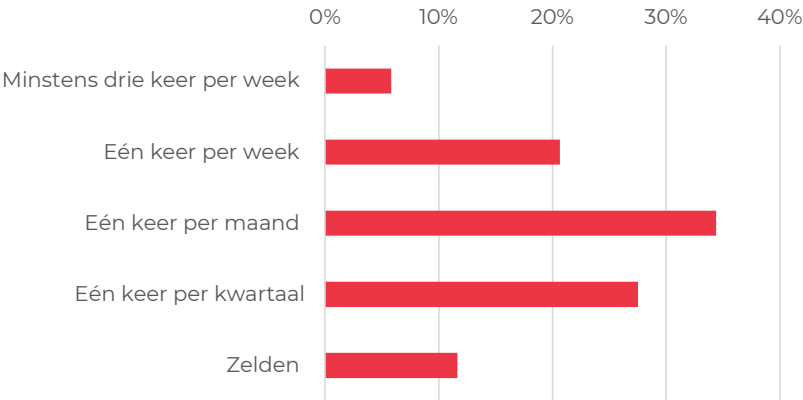
Frequentie bezoek vesting van Klundert

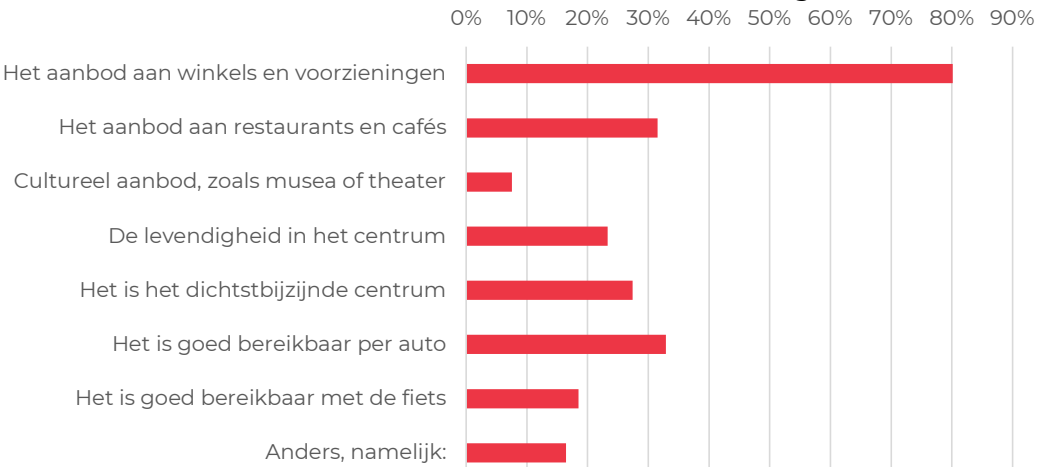
Reden van bezoek vesting van Klundert

Frequentie bezoek centrum van Zevenbergen

Reden van bezoek centrum van Zevenbergen

6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

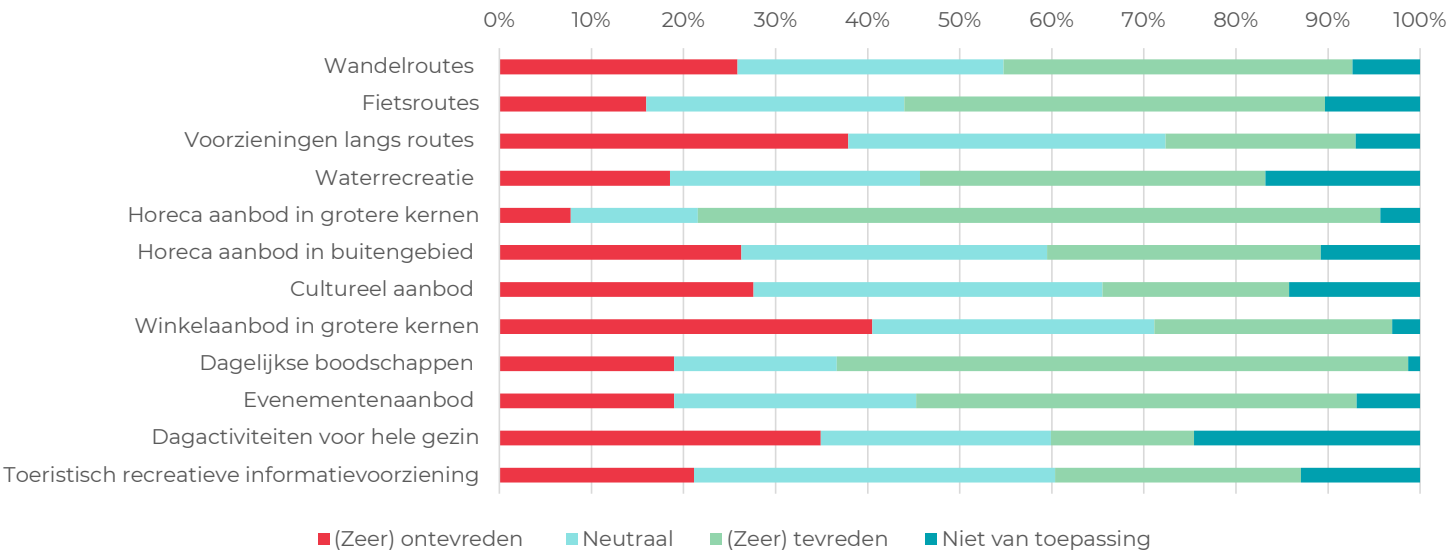
Trots op de gemeente Moerdijk

- 1. Natuur, rust en ruimte
- 2. Historische waarde van vestingstad Willemstad
- 3. Werkgelegenheid en voorzieningen

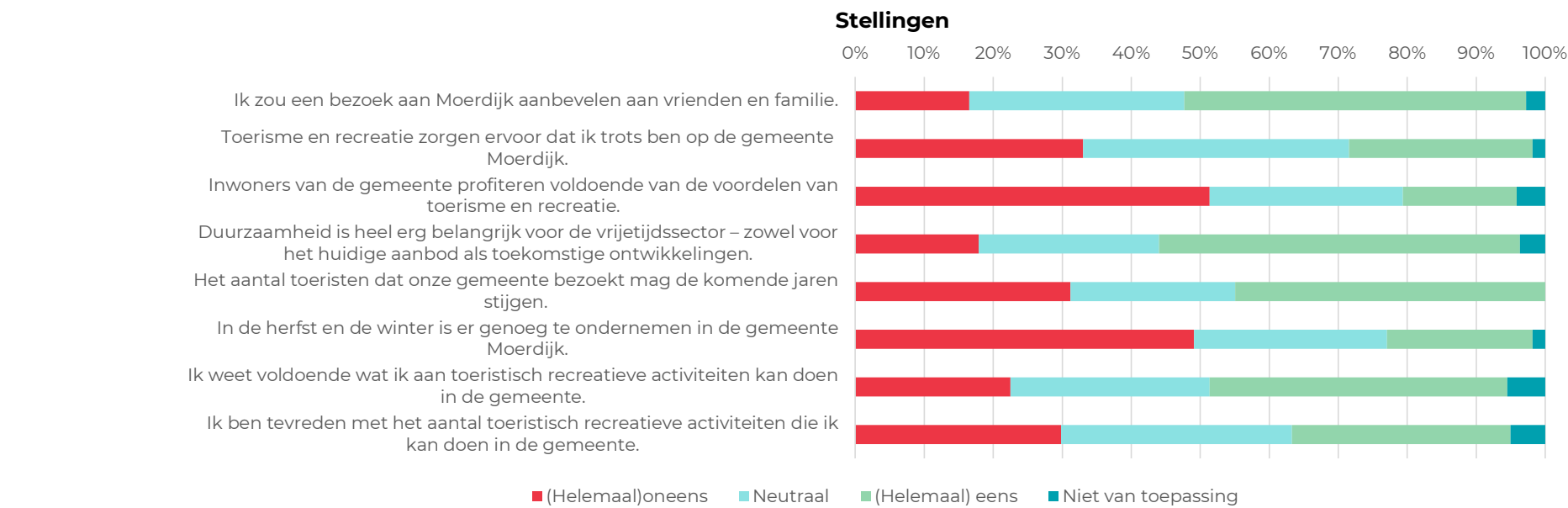
Favoriete vrijetijdsactiviteiten in gemeente Moerdijk

- 1. Wandelen
- 2. Fietsen
- 3. Horeca/ terras

Tevredenheid vrijetijdsaanbod gemeente Moerdijk

6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

Thema's waar het Programma Vrijetijdseconomie aandacht aan moet geven

6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

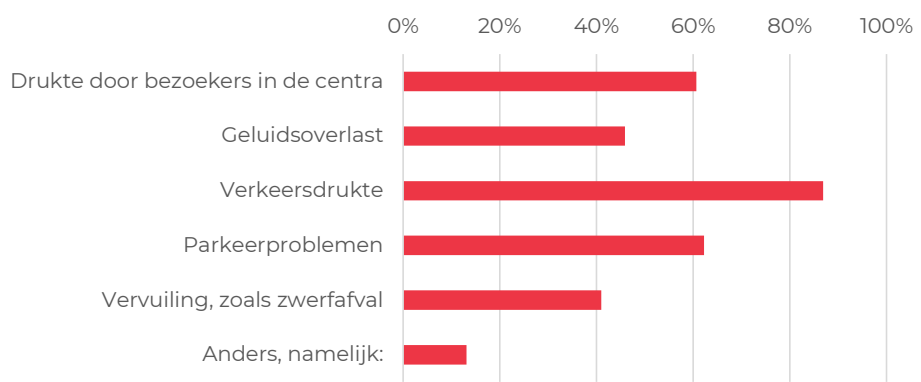
Structureel overlast door toerisme en recreatie

Specifieke kernen waar overlast wordt ervaren

- 1 Willemstad
- 2 Oudemolen
- 3 Helwijk, Oostdijk

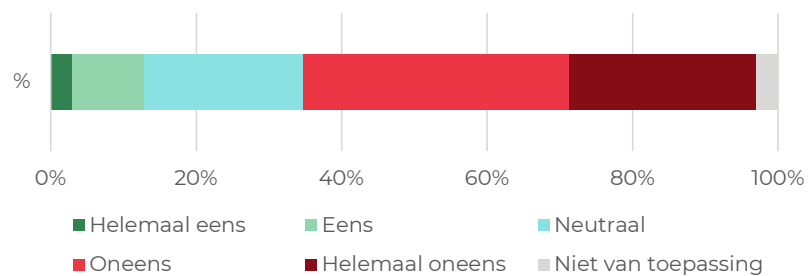
Soort overlast dat wordt ervaren

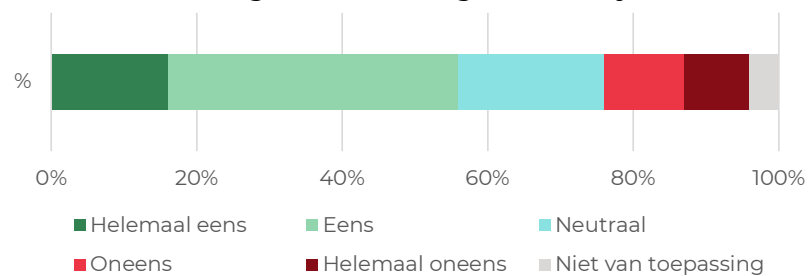
6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

Resultaten vesting Willemstad

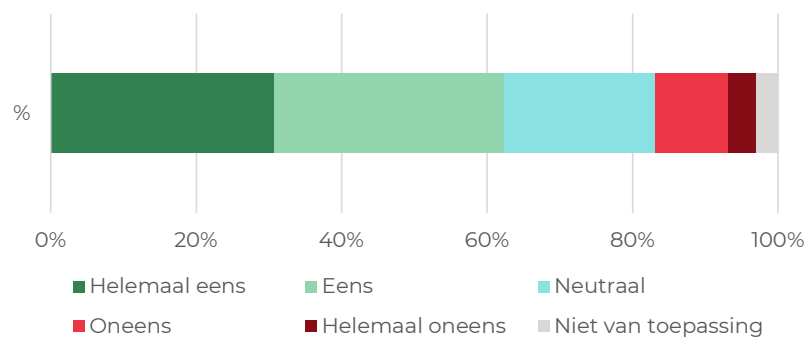
Het winkelaanbod in de vesting Willemstad spreekt mij aan

De openbare ruimte (zoals paden, bankjes en groen) in de vesting Willemstad nodigt uit om er langer te verblijven

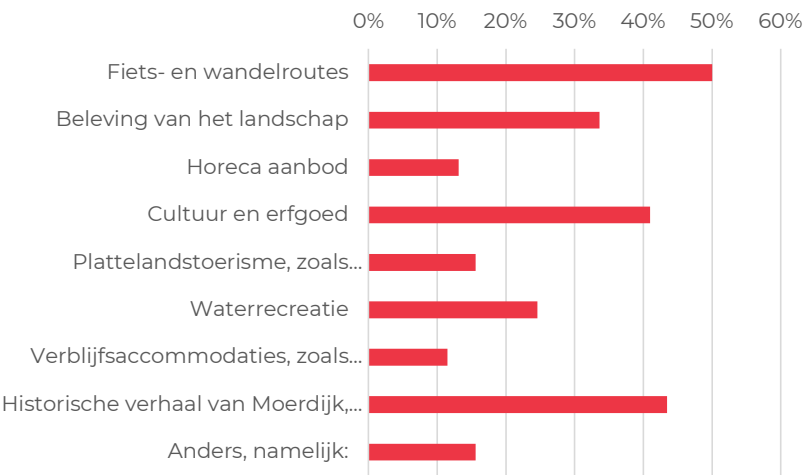
Het horeca aanbod in de vesting Willemstad spreekt mij aan

6.3 RESULTATEN INWONERSENQUÊTE

Beantwoord door inwoners van Willemstad en Helwijk.

Aan welke thema's moet het nieuwe Programma Vrijtijdseconomie volgens u aandacht aan geven?

Als u één dag burgemeester van Moerdijk zou zijn, wat zou u dan als eerste aanpakken in de vesting van Willemstad?

- › Fiets- en wandelpaden verbeteren
- › Geen groei om groei
- › Passend toerisme voor Willemstad
- › Ontwikkeling Havenfront
- › Openbare ruimte onderhoud
- › Variatie in winkelaanbod
- › Verkeer, o.a. veiligheid, overlast, parkeren, autoluw

6.4 INPUT EERSTE ONDERNEMERSSESSIE

Toeristisch-recreatieve ondernemers in de gemeente Moerdijk hebben in een ondernemersbijeenkomst op 1 april hun input kunnen geven op de toekomst van toerisme en recreatie in de gemeente. Via ansichtkaarten 'Moerdijk in 2040' beschreven zij de mogelijkheden en droombeelden. Een aantal van de ideeën die genoemd werden zijn hieronder beschreven:

- › In 2040 draait alles in Moerdijk om de beleving. In Fort Sabina en Fort de Hel worden verhalen uit het verleden tot leven gebracht met foto's en acteurs die de geschiedenis tentoonstellen. Maar ook een wandeling door de bunkers van Willemstad waar (neppe!) kogels de bezoekers om de oren vliegen. Of de bouw van de Toren van Napoleon die op of in Fort Sabina wordt geprojecteerd en de slagen van Napoleon die hierop weergegeven worden.
- › Fietsen is belangrijk in de gemeente Moerdijk, net zoals goede bewegwijzering, mooie fietspaden en leuke rustpunten. Een combinatie van een mooie fietstocht met culturele bezienswaardigheden is een grote kans.

- › Als bijzondere verblijfsaccommodatie in de gemeente, zou één van de oudste treinstations van Nederland omgebouwd kunnen worden tot B&B, waardoor ook de overnachting een beleving wordt.
- › Over 15 jaar dient er een goede logistieke verbinding te zijn tussen alle bezienswaardigheden in de gemeente, zowel over water als over land.
- › Om eenheid uit te stralen in het toeristisch aanbod in de gemeente, bestaat er in 2040 een app met een overzicht van alle bezienswaardigheden en activiteiten.
- › De gemeente Moerdijk, maar specifiek de kernen Zevenbergen en Moerdijk worden de uitvalbasis voor een bezoek aan Dordrecht, de Oosterschelde, de Zuiderwaterlinie, het Biesbosch, REO en Van Gogh.
- › De champignon-geschiedenis van de gemeente wordt toeristisch-recreatief breder uitgedragen.

Concluderend hebben ondernemers een mooie visie voor de gemeente Moerdijk, waar verbinding en beleving in centraal staan.

6.5 INPUT AMBTELIJKE SESSIES

Op **15 april 2025** organiseerden we gezamenlijk met het projectteam van de Centrumvisie Willemstad een eerste ambtelijke sessie. Hierbij waren de ambtenaren toerisme, evenementen, centrummanager en gebiedscoördinator aanwezig. Net zoals de adviseur water en klimaat, verkeer, mobiliteit, openbare ruimte en de programmamanager vitale centra. Ook zijn er gesprekken gevoerd met adviseurs vanuit cultuur en erfgoed en de transitie van het buitengebied. Kansen, uitdagingen en aandachtspunten met betrekking tot toerisme en recreatie zijn als volgt:

Aandachtspunten

- › Het is belangrijk dat de centra zowel aantrekkelijk zijn voor inwoners als recreanten. Er moet een balans bestaan. Om er voor te zorgen dat er positiever gekeken wordt naar toerisme en recreatie. Uiteindelijk zal er ook gewend moeten worden aan de groei van toerisme.
- › Ontwikkeling Powerport rondom Zevenbergen/Moerdijk.
- › Het behouden van het authentieke karakter van de kernen en het buitengebied.

Kansen

- › Het spreiden van evenementen in Willemstad gedurende het jaar, zodat de drukte in het hoogseizoen wat beter gespreid wordt.
- › Wandelpaden van en naar vesting aan de kant van de haven creëren en een fortenroute maken tussen de vesting en de forten. Uiteindelijk is het van belang dat de fiets- en wandelroutes worden verbeterd, eventueel aangevuld met themaroutes.
- › Promotie van het bestaande toeristisch aanbod – en dit verbinden met

ander aanbod (in de gemeente en in de regio).

- › Monumentale panden in de gemeente toeristisch-recreatief benutten.
- › Breder winkelaanbod in de gemeente.
- › Ommetjes vanuit de kernen de polder in.
- › Maak inzichtelijk wat de voordelen van toerisme voor inwoners zijn en informeer mensen hierover.
- › Recreatieve nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven planologisch mogelijk maken.
- › Professionalisering en gastvrijheid bij musea en rondleidingen vergroten.
- › Bezoekduur in de gemeente moerdijk verlengen.
- › Inspirerende toeristische informatievoorzieningen voor inwoners en bezoekers.

Uitdagingen

- › Slechte OV-bereikbaarheid van Willemstad en Fort Sabina
- › Afstanden tussen bezienswaardigheden zijn vaak net te ver om te lopen en routes zijn niet altijd even aantrekkelijk.
- › Weerstand van inwoners t.o.v. toerisme in Willemstad
- › Nog te weinig integrale benadering van projecten.
- › Huidige recreatieve routes lopen soms samen met routes van grotere landbouwmachines, wat onveilige situaties oplevert.
- › Parkeren en verkeer in Willemstad.

6.5 INPUT AMBTELIJKE SESSIES

Op **28 oktober 2025** is een tweede ambtelijke werksessie georganiseerd, wederom gezamenlijk met het projectteam van de Centrumvisie Willemstad. Tijdens deze werksessie zijn de uitgangspunten van het Programma voorgelegd en besproken. De verschillende ambtenaren konden zich in de uitgangspunten vinden en hebben op punten aanscherpingen gedaan, welke zijn verwerkt in de uitwerking van dit Programma. De volgende uitgangspunten zijn voorgelegd:

Vrijtijdseconomie in de hele gemeente

- › Cultuur en erfgoed als drager toeristisch product.
- › Versterken toeristisch profiel westelijk deel, oostelijk deel veelal zakelijk toerisme met mogelijkheden voor dagrecreatie. Zevenbergen als verbindingsplek tussen oost en west.
- › Seizoenverlenging faciliteren en inzetten om de leefbaarheid en levendigheid te versterken (o.a. binnenlocaties mogelijk maken, monumenten beleefbaar maken, openingsmomenten).
- › Toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het buitengebied planologisch mogelijk maken (nevenactiviteiten als nieuwe functies zoals horeca, fiets/kanoverhuur, vergaderlocaties, boerenommetjes of kleinschalig verblijf).
- › Versterken routestructuren door routes met faciliteiten te versterken.
- › Zichtbaarheid en herkenbaarheid binnen de gemeente versterken -> bebording
- › Faciliteren camperplaatsen jachthavens, buitengebied.

Willemstad

- › Goede balans inwoners en toerisme Willemstad
- › Autoluwe vesting Willemstad
- › Autoluw, fietsaantrekkelijk plein Mauritshuis
- › Mauritshuis als 'startpunt' van toeristische activiteiten
- › Riviercruise toerisme faciliteren en benutten als goed stuurbaar onderdeel van het toeristisch product.
- › Ontwikkelingen Willemstad faciliteren -> parkeren nieuwe ontwikkelingen buiten de vesting (parkeerbeleid/-norm).
- › Faciliteren camperplaatsen jachthavens.

Samenwerking

- › Blijven inzetten op netwerkmomenten voor de sector
- › Versterken samenwerking in de regio West-Brabant
- › Samenwerking Zuiderwaterlinie voorzetten en versterken verbinding
- › Intern binnen de gemeente: integrale benadering van toerisme en recreatie
- › Belang van Visit Moerdijk voor promotie en verbinding

6.6 DOCUMENTENNOTITIE

Strategie Visit Moerdijk

- › Momenteel versnipperd aanbod tussen de 11 kernen en buitengebied, dat onvoldoende zichtbaar is.
- › Doel is meer bezoekers die langer verblijven en meer besteden.
- › Belangrijke focusthema's toeristische promotie:
 - Activiteiten: fietsen, wandelen, varen, watersport
 - Events: kunst en cultuur, muziek, carnaval, sport, erfgoed
 - Historie: Stelling van Willemstad, Mauritshuis, monumenten, militair erfgoed, herdenken, legendes en sages.
 - Natuur en streek: polder (routes), streekproducten, natuurgebieden
 - Verhaal van... 11 dorpen en steden in gemeente
- › Doelgroep: bezoekers tussen 45 en 70 jaar en jonge gezinnen
- › Missie: gemeenschap waar historie, natuur, rust en evenementen samenkomen

Meerjarenbegroting 2024-2027

- › Thema Toerisme: de toeristische potentie van de kernen benutten om meer bezoekers aan te trekken
 - Inwoners profiteren van breder aanbod toeristische voorzieningen
 - Positieve spin-off voor lokale ondernemers
 - Samenwerking versterken Stelling van Willemstad: bereikbaarheid, zichtbaarheid, beleefbaarheid
 - Balans toerisme en wonen in Willemstad is een aandachtspunt

Omgevingsvisie Moerdijk 2040

- › Een aantrekkelijk mozaïek: van stad en land, oud en nieuw, groot en klein, rust en reuring. In 2040 is Moerdijk een aantrekkelijke plek om te wonen, werken, ondernemen en recreëren. Een mozaïek van formaat:

met krachtige kernen en duurzame gronden.

- › Voorzieningen in Klundert, Willemstad, Zevenbergen en Fijnaart
- › Versterken en benutten van recreatieve kwaliteiten, met aandacht voor cultureel aanbod (Klundert en Willemstad).
 - Willemstad: rijksbeschermd stadsgezicht met vele rijksmonumenten
 - Uniek cultuurhistorisch verhaal beter uitdragen met inwoners en ondernemers
 - Versterken van het buitengebied: agrarisch gebruik verweven met natuur en kleinschalige recreatie (zeker bij bedrijfsbeëindiging)

Cultuur- en erfgoednota 2024-2027

- › Breed cultuurbeleid gericht op eigen inwoners en met verbinding naar toerisme en mogelijke ontwikkeling van erfgoed
- › Cultuur- en erfgoedlocaties dragen bij aan leefbaarheid
- › Cultuur en erfgoed draagt bij persoonlijke ontwikkeling en mentale ontwikkeling inwoners
- › Inwoners kunnen in alle kernen actief meedoen aan cultuur en erfgoed activiteiten
- › Inwoners ontleen trots en identiteit aan kunst, cultuur en erfgoed van Moerdijk
- › Bijzonder erfgoed maakt gemeente aantrekkelijk voor bezoekers
- › Aantrekkelijke en betekenisvolle leefomgeving door behoud te koppelen aan beleefbaar maken van cultureel erfgoed
- › Het verhaal van Moerdijk beter beleefbaar voor inwoners en bezoekers: beleving, onderscheidend aanbod, verhalen, bezienswaardigheden
- › Stelling van Willemstad als parel
- › In gemeente Moerdijk 122 rijksmonumenten, 38 gemeentelijke monument en één beschermd stadsgezicht (Willemstad)

6.7 BREDE WELVAART

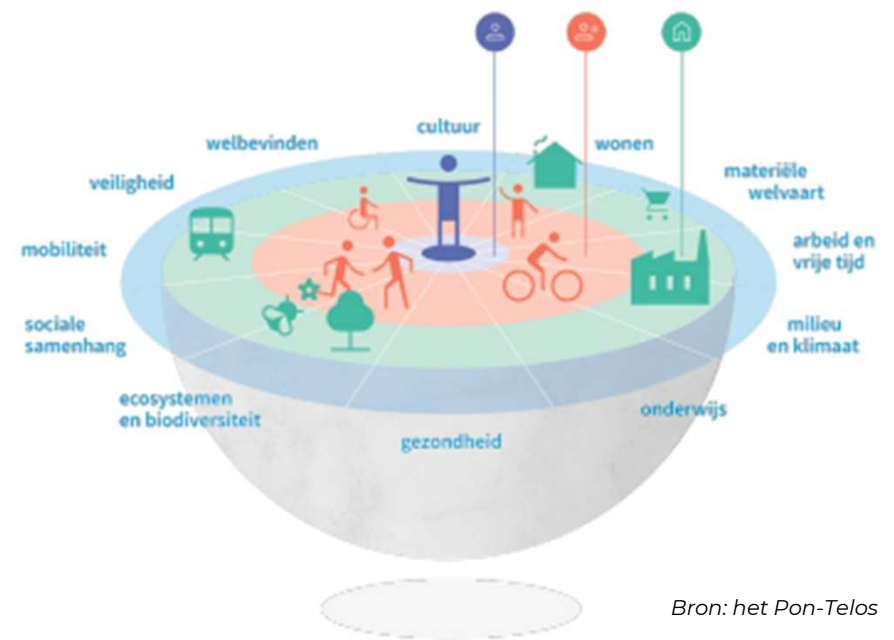
Vrijetijdseconomie en besteding van vrijetijd krijgen in toenemende mate aandacht als onderdeel van de brede welvaart. Natuur, horeca, retail, erfgoed, recreatieve en culturele voorzieningen zijn belangrijke deelaspecten van aantrekkelijke woonplaatsen en toeristische bestemmingen. Vrijtijdsbesteding draagt, met of zonder economische transactie, bij aan gezondheid, welzijn, sociale cohesie en inclusie, bijvoorbeeld via beweging, ontspanning en vrijwilligerswerk. Bovendien levert een florierende vrijetijdseconomie een belangrijke bijdrage aan werkgelegenheid, kansen voor (het opleiden van) jong talent en (lokaal) ondernemerschap. Brede welvaart draait om het hier en nu, maar zeker ook om elders en later.

De definitie van Brede welvaart, opgesteld door het CBS (2024) en o.a. gebruikt door de provincie Noord-Brabant, is als volgt:

Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld.

Het is een hulpmiddel om beleid te verbeteren dat erop gericht is de juiste balans te vinden tussen economische, sociale en ecologische waarden in het 'hier en nu' en voor toekomstige generaties 'later' en 'elders'. Dat leidt tot keuzes in het belang van het welzijn van inwoners en hun omgeving, want dat is waar brede welvaart om draait.

Brede welvaart wordt gemeten op basis van verschillende thema's met per thema een aantal indicatoren. De thema's zijn weer gegeven in onderstaand figuur.

In de gemeente Moerdijk willen we dus niet enkel een groei van de vrijetijdseconomie, maar dit juist inzetten om de brede welvaart in de gemeente te versterken.